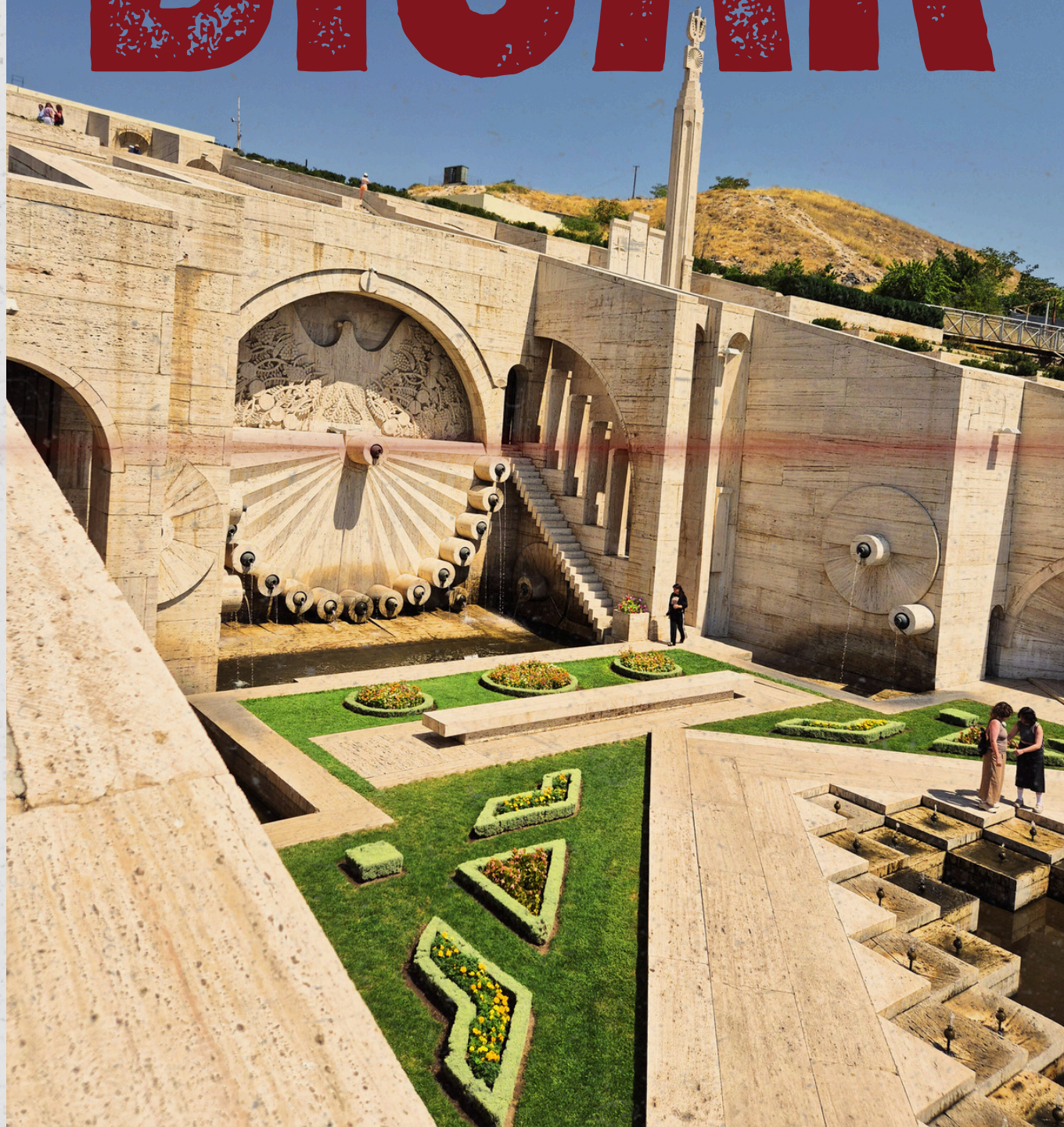

BULETIN

SIBIU

BULETIN INFORMATIV ONLINE AL UAR

DECEMBRIE 2025 SIBIU www.uarsibiu.ro

CUPRINS

INFO 1	BNA IAȘI: In Memoriam Nicolae Porumbescu de Ana DONȚU
INFO 2	Lansare de carte Romeo Belea de Ana DONȚU
INFO 3	Călătorie în Armenia de Gabriela PETRESCU
INFO 4	Mihai Eminescu Trust – 25 de ani de patrimoniu. P. II de Mircea ȚIBULEAC
INFO 5	Manifest al formelor. Fragmente pentru viitor- SEGOVIA
INFO 6	Capăt de linie pentru megaproiectul NEOM digi24.ro
INFO 7	„Panorama Transilvania” – fotograf Stefan Jammer de Dorin BOILĂ
INFO 8	Fațade cu autoreglare termică de ARHISPEC
INFO 9	Ionel VITOC 85 – Lansare de carte sursa: clujulcultural.ro
INFO 10	Restaurarea betonului. Episodul 2 de Radu MEDREA
PRIMIM DE LA CITITORI	Jurnal de Călătorie: Istanbul de Alexandru ANTONESCU

INFO 1 / ZIUA 2 / DE ANA DONȚU

IN MEMORIAM

31 OCTOMBRIE 2025 - ACADEMIA ROMÂNĂ

NICOLAE PORUMBESCU

La 31 octombrie 2025, Academia Română – Filiala Iași, clădire proiectată de arhitectul Nicolae Porumbescu, a găzduit un eveniment de amploare dedicat memoriei sale, personalitate majoră a școlii ieșene de arhitectură și promotor al modernismului în arhitectura românească. Manifestarea a reunit o conferință comemorativă, vernisajul unei expoziții documentare și inaugurarea oficială a Centrului de documentare „Nicolae și Maria Porumbescu”, conturând un moment de referință pentru recuperarea și consolidarea posterității operei lor.

Evenimentul a debutat la ora 10.00 cu Jubileul Școlii ieșene de arhitectură – In memoriam Nicolae Porumbescu, prilej cu care a fost anunțată și o decizie simbolică importantă: sala de lectură a Academiei Române – Filiala Iași poartă, începând din această zi, numele „Sala de Lectură Nicolae Porumbescu”. Gestul, oficializat prin decizia președintelui filialei ieșene a Uniunii Arhitecților din România, Dragoș CIOLACU, marchează o recunoaștere instituțională durabilă a contribuției arhitectului la cultura arhitecturală românească.

Tot în cadrul primei părți a evenimentului a fost vernisată expoziția dedicată operei și parcursului profesional al soților Nicolae și Maria Porumbescu, realizată pe baza unor documente, schițe și planșe originale, unele provenite din fonduri mai puțin cunoscute publicului. O contribuție importantă a fost donația de copii după schițe și ozaliduri — tehnică de multiplicare astăzi aproape dispărută — care au permis reconstituirea unor etape esențiale din procesul de creație al arhitectului.

Un moment central l-a constituit dezvelirea bustului lui Nicolae Porumbescu, realizat de sculptorul Radu Negoită, artist care l-a cunoscut personal pe arhitect. Lucrarea se înscrie într-o serie de gesturi comemorative prin care memoria lui Porumbescu este ancorată vizibil în spațiul instituțional și public, alături de alte inițiative similare realizate de-a lungul timpului.

link video: <https://we.tl/t-VH9tipfIOj>

La ora 11.00 a avut loc masa rotundă intitulată „Nicolae Porumbescu, promotor al modernismului în arhitectură”, care a reunit arhitecți, teoreticieni, istorici și foști colaboratori. Discuțiile au vizat atât opera construită, cât și rolul său în articularea unui limbaj modern ancorat în contextul local, precum și dificultățile întâmpinate de-a lungul carierei în raport cu mecanismele administrative și politice ale epocii. A fost subliniată, totodată, nevoia de a continua demersurile de recunoaștere publică — de la denumiri de spații și instituții până la integrarea mai coerentă a operei sale în istoria oficială a arhitecturii românești.

DRAGOȘ CIOLACU

Opera lui Nicolae Porumbescu nu este încă bine definită în posteritate ca aparținând unei anumite epoci sau unui anumit stil. Probabil că nici nu ar trebui să forțăm o astfel de încadrare, dar, inevitabil, încercăm să o facem. În urmă cu cinci ani — cred că cinci — am încercat același lucru și au apărut atunci două opinii pe care aş dori să le readuc în discuție. Arhitectul Coman, de la Cluj, autorul unui doctorat foarte reușit în care abordează și opera lui Porumbescu, și Ionuț Dohotariu au formulat atunci o idee interesantă, valabilă și astăzi: nu există, încă, exegeți care să se aplece cu adevărat, în mod aprofundat, asupra operei sale. Nu știu dacă este neapărat nevoie să construim o critică exhaustivă, însă cred că este de datoria noastră — nu pentru a-l fixa într-un „insectar” — ci pentru a nu lăsa să circule afirmații care, în opinia mea, nu sunt adevărate. De pildă, doamna Vaïs de la Cluj l-a catalogat foarte clar ca arhitect brutalist.

Putem discuta, desigur, dacă opera lui este cu adevărat brutalistă. Însă este cert că Porumbescu a avut un rol major și a impulsionat puternic perioada pe care o asociem, în mod reflex, cu comunismul, socialismul, realismul socialist. Totuși, în acei ani există o continuitate evidentă a modernismului interbelic, cu începuturi încă din anii '60 — litoralul, de exemplu. Iar Nicolae Porumbescu pare să închidă această etapă în anii '80, când aproape nu se mai construia nimic, și totuși el reușește să realizeze proiectele pe care le cunoaștem la Iași, Suceava, Satu Mare, Baia Mare, Botoșani.

Chiar dacă lucrările sale transmit uneori un mesaj regionalist — există chiar opinia că ar reprezenta un „regionalism critic”, lucru asupra căruia vom reveni — și chiar dacă vocabularul formal trimite în altă direcție, spațiile interioare, stăpânirea remarcabilă a continuității interior-exterior, ceea ce vedem și aici, conturează o angajare fermă în modernismul postbelic.

OLGA GOCIMAN

link video: <https://we.tl/t-32DhznBTUk>

În cadrul preocupărilor mele privind evoluția comunității arhitecților din România, am acordat o atenție deosebită parcursului pe care l-a avut Porumbescu ca arhitect creator de patrimoniu. Operei lui i-am dedicat, de altfel, mai mult spațiu și mai multe panouri decât altor arhitecți contemporani, tocmai pentru că el a excelat atât în zona investițiilor publice și instituționale, cât și în domeniul locuirii — de la detaliu până la ansamblu. Formația sa profesională este, aș putea spune, aproape completă: cu viziuni urbane bine articulate, cu proiecte importante la Satu Mare, cu intervenții coerente în diverse contexte, case de cultură la Botoșani, toate realizate cu o autentică înțelegere a locului.

Este, prin urmare, un exemplu de arhitect deplin, în sensul practicării multidisciplinare a profesiei, de la micul detaliu până la contextul urban. În plus, această practică a fost dublată de o remarcabilă disponibilitate de a-și transmite gândurile, intențiile și concepțiile prin intermediul educației arhitecturale — un merit incontestabil.

Traseul său profesional începe cu perioada de practică privată din București. Ulterior, neaflând un spațiu real de dialog — și poate și din cauza personalității sale vulcanice, care uneori incomoda mediul profesional — Porumbescu a ajuns în locul unde și-a găsit, în sfârșit, înțelegerea. Acolo a reușit să creeze numeroase clădiri și opere de arhitectură pe deplin meritorii. Activitatea sa a îmbinat constant proiectarea cu practica didactică și cu prezența atentă pe șantiere. A urmărit în detaliu execuția, a explorat și a introdus tehnologii noi: finisaje din beton aparent, materiale integrate în cofraj, soluții care i-au permis să construiască un limbaj arhitectural cu plasticitate distinctă.

Ajungând la problema limbajului, nu putem ignora dezbaterile — din timpul vieții și de după dispariția sa — privind plasarea lui în cadrul mișcării arhitecturale: este Porumbescu un tradiționalist sau un modernist?

Această dihotomie trimite la o dezbatere mai veche, născută în perioada interbelică, despre raportul dintre tradiționalism și modernism în arhitectură. Ne reamintim discuțiile legate de apariția stilului neoromânesc prin opera lui Ion Mincu. Unii susțin că stilul nu există ca entitate unitară, iar colega mea, Ruxandra Nemțeanu, afirmă că Mincu nu este, de fapt, generatorul unui stil neoromânesc, ci autorul unui limbaj propriu. Ideea întoarcerii la tradiție este reinterpretată diferit de arhitecții afiliați acestei direcții: de exemplu, Petre Antonescu sau Cerchez utilizează elemente tradiționale sau vernaculare într-o manieră proprie, construind un limbaj arhitectural primar de altă factură.

MIHAI CORNELIU DRÎȘCU

link video: <https://we.tl/t-wFEyL6MMHX>

Perioada de formare a lui Nicolae Porumbescu coincide cu momentul de excelență al arhitecturii moderne din anii '60, reprezentat, la începutul carierei sale, de proiecte precum *Cercul de Stat*. Aici apare și o nedumerire personală: de ce această arhitectură a „pânzelor subțiri”, atât de spectaculoasă și inovatoare, a avut o durată atât de scurtă? Cu realizări remarcabile peste tot, a dispărut în mai puțin de două decenii — un fenomen absolut excepțional.

Ulterior, mi-am dat seama că această epocă s-a încheiat foarte repede, deja în anii '70. De fapt, primul deceniu al perioadei comuniste a fost unul în care modernismul românesc era perfect racordat la ceea ce se întâmpla în Occident. Dacă ne gândim la proiectele de pe malul mării, vedem o calitate arhitecturală extraordinară. Această evoluție s-a intersectat cu momentul apariției facultăților regionale de arhitectură — existând, ca peste tot în lume, nevoia de a forma școli regionale.

Această idee a pluralității abordărilor arhitecturale rămâne valabilă și astăzi. Îmi bazez cursurile pe conceptele lui Kenneth Frampton, care susține în continuare importanța arhitecturilor regionale și a identităților locale. În acest context, a coincis fericit faptul că Gipsy și Maria au plecat „în țara de sus” — nu într-un mod spectaculos sau predestinat, ci firesc — și acolo au descoperit o idee remarcabilă: integrarea elementelor vernaculare în limbajul contemporan. Spus simplu, valorizarea celor mai bune soluții născute organic în cultura populară, transpunerea lor din lemn în metal, reinterpretarea detaliilor tradiționale — precum coada de rândunică — într-o manieră creativă, nu literală.

Când privim opera unui arhitect — și îi îndemn în special pe studenți — nu trebuie să o judecăm prin grila „îmi place / nu-mi place”, pentru că astfel pierdem esența. Iar esența rezidă în această sinteză între o paradigmă personală și un context cultural. Porumbescu a fost nu doar arhitect, ci și un profesor important, probabil unul dintre ultimii reprezentanți ai tradiției „profesorului fondator de școală”, astăzi tot mai rar întâlnită. Aș îndrăzni chiar să-l compar — fără a pune în balanță carierele lor — cu Frank Lloyd Wright, care, în timpul unei perioade de criză, a înființat Fellowship-ul său, o adevărată fraternitate creativă mai mult decât o simplă școală.

LIVIU IANĂȘI

link video: <https://we.tl/t-lbQmस्पmtUd>

Îmi permit să vorbesc despre Maria și Nicolae Porumbescu folosind numele cu care îi cunoșteam cu toții atunci: Gipsy și Doamna. Așa li se spunea în generația noastră, fără titluri academice, care oricum ar fi sunat nepotrivit. Am fost studentul lor, apoi am avut ocazia să îi însoțesc de mai multe ori la Iași, Satu Mare și Suceava; această proximitate îmi definește perspectiva de acum. Nu sunt istoric de arhitectură, nici teoretician, nici arhitect practicant în sensul deplin al cuvântului — m-am îndreptat către planificare și management urban. Tot ceea ce spun vine din aceeași motivație cu care am scris, acum ani, textul despre opera lor: dorința de a contribui la recuperarea posterității lui Porumbescu, care, după părerea mea, a fost nedrept obscurizată.

Ca și în cazul lui Fachelmann la Timișoara, opera lui Nicolae și a Mariei Porumbescu este insuficient cunoscută și rar asumată în spațiul critic și istoriografic românesc. Mai grav este faptul că, în discursul oficial, circulă evaluări pe care nu ezit să le numesc încă o dată aberante — formulate uneori de critici importanți, dar, cred eu, în totală necunoaștere a operei celor doi.

De aceea sunt sceptic în a spune că Maria și Nicolae Porumbescu aparțin unui stil. Cred, dimpotrivă, că sunt creatori de stil. Și spun aceasta după ce am revăzut, cu ochii formării mele târzii, Casa de pe Cascadă a lui Wright, Atelierul lui Aalto, atelierul lui Brâncuși și retrospectiva de la Pompidou. Aceștia erau reperele pe care ei înșiși le respectau, iar înrudirile sunt evidente: aceeași schimbare de paradigmă între modernism și continuitatea cu tradiția vie, aceeași atenție pentru material, lumină și spațiu.

Această legătură cu „țara de sus”, cu vernacularul transpus creativ — nu imitat — se regăsește peste tot în opera lor. Există schițe păstrate de Doamna care anunțau, de pildă, mozaicul „Lauda țării de sus”. Există acel pinten celebru de la Casa de Cultură din Suceava, ieșind din planul fațadei, inspirat dintr-o casă țărănească din zona Marginea. Sunt gesturi discrete, dar decisive, care formează un nucleu în jurul căruia arhitectura lor a crescut și a influențat apoi, într-un mod paradoxal, și epigonii — limbajul „arhitectural tradițional” reprodus în anii '70-'90 în numeroase proiecte din țară.

ION ANDRIU

link video: <https://we.tl/t-jcRtgXMOqa>

Nu am fost studentul lui Nicolae Porumbescu, dar am fost apropiat de el atât personal, cât și profesional. Limbajul arhitectural al anilor '70 avea deja o forță proprie în zona noastră, iar influența lui asupra mea a fost mai degrabă indirectă, prin atmosfera epocii.

Porumbescu a traversat, de fapt, toate marile stiluri prin care a trecut arhitectura românească în a doua jumătate a secolului XX. În 1951 a realizat hotelul din Poiana Brașov, într-un neoromânesc curat și elegant. Între 1952–1954 a proiectat clădiri la Hunedoara și teatrul „Frăția între popoare”, într-un registru neostalinist impus de epocă — însă executat impecabil, cu proporții și goluri tratate exemplar. Așa era limbajul obligatoriu; nu exista libertate de alegere. Odată cu relaxarea ideologică de la finalul anilor '50 și cu apariția — chiar dacă pe căi ocolite — a revistelor străine, arhitecții români au intrat în contact cu modernismul occidental.

Plenara din 1958 a deschis oficial drumul arhitecturii moderne, iar acest lucru s-a materializat rapid: Litoralul, restaurantul Perla, hotelul Neptun, lucrările lui Cezar Lăzărescu și Popovici. Porumbescu a profitat din plin de această fereastră de libertate.

În paralel, în anii '50 a lucrat sub coordonarea lui Pompiliu Macovei la structura urbană a cartierelor noi din Drumul Taberei, cu rezultate remarcabile. A fost însă adesea împiedicat în București de arhitectul-șef Horia Maicu, motiv pentru care, în 1965, a ales să plece la Suceava. Momentul politic — deschiderea spre „comunismul național” — a permis valorizarea patrimoniului din Bucovina și Maramureș, pe care Porumbescu l-a integrat într-o viziune modernă.

Casa de Cultură din Suceava, proiect desfășurat pe parcursul mai multor ani, marchează cristalizarea stilului său matur: o sinteză între influențele lui Le Corbusier, ecourile brutalismului târziu și explorările proprii, greu de fixat într-o etichetă. De altfel, trecerea lui de la „pânzele subțiri” ale Circului de Stat, la monumentalitatea lui Candela și la rafinamentul tehnic inspirat de Niemeyer arată versatilitatea și coerența unui arhitect care s-a regăsit în orice registru.

Moștenirea lui arhitecturală merită revizitată cu atenție: este rezultatul unui parcurs unic, de la neoromânesc la modernismul matur, de la experiment structural la reflecție asupra identității locale — o operă care depășește cu mult granițele stilistice convenționale.

HORIA MIHAI COMAN

Părinții mei locuiesc în apartamentul soților Porumbescu din Satu Mare, aflat într-o stare foarte bună de conservare. Nu întregul mobilier original s-a păstrat, însă elementele principale sunt încă intacte. Masa — pentru cei care au vizitat apartamentul — este aceeași, la fel banca-bibliotecă, păstrată în forma sa inițială. Lipsesc unele piese de mobilier din lemn, similare celor prezentate aici, dar structura și caracterul spațiului au rămas nealterate.

Un aspect deosebit îl reprezintă decorarea stâlpilor interiori, păstrați în forma originală. Apar, de asemenea, acele detalii chertate în coadă de rândunică, precum și anumite elemente sferice care trimit la un limbaj ceramic. În teza mea am identificat aceste detalii drept elemente recognoscibile, cu valoare identitară, pe care le-am considerat o marcă distinctivă a lui Nicolae Porumbescu.

Mi-aș dori, așa cum s-a sugerat și anterior, să existe mai multe cercetări dedicate familiei Porumbescu privite ca un cuplu creator, nu doar ca individualități separate.

Am aflat recent că Porumbescu avea o formare sau o pasiune timpurie pentru dulgherie, ceea ce explică, în bună măsură, felul în care trata betonul și modul în care acesta „se naște” în cofrajele sale — cu o logică aproape artizanală.

Sunt, desigur, mult mai multe de spus, iar acestea se înțeleg cel mai bine prin imagine. De aceea mi-ar fi plăcut să putem ilustra direct, prin fotografii, aceste observații. Intenționez să continui această direcție prin realizarea unui volum de ilustrații bazate pe fotografii — unele realizate manual, altele generate cu ajutorul inteligenței artificiale — nu din gratitudine, ci din dorința de a duce mai departe această tradiție într-un limbaj accesibil și relevant pentru generațiile tinere.

Aș vrea să încep cu o scurtă poveste personală, pentru că relația mea cu arhitectura lui Nicolae Porumbescu a început înainte de a-i cunoaște numele. La începutul anilor 2000 mă pregăteam deja de doi ani pentru admiterea la arhitectură. Venit din afara Iașului, am ajuns într-o zi de înscrieri la facultate, cu dosarul sub braț și cu mama alături. Căutând clădirea, am descoperit-o aproape ascunsă în vegetație. Prima impresie nu a fost una spectaculoasă: un volum masiv de beton, departe de imaginea „high-tech” la care mă așteptam atunci.

Însă adevărata revelație a venit odată ce am intrat în interior. Înscrierea se făcea în sala de la parter, cu două travei, deschisă către curtea interioară. Lumina, relația cu exteriorul, copacul care creștea în mijlocul curții au produs o impresie profundă. Acela a fost momentul în care s-a trezit în mine curiozitatea față de arhitectul care crease un asemenea spațiu.

În anul următor, la facultate a fost organizat un simpozion dedicat lui Nicolae Porumbescu, reflectat ulterior în revista Repere. Am participat și atunci și, mai târziu, în 2014, la alte discuții în care foști studenți ai cuplului Porumbescu evocau personalitatea și opera lor. Treptat, am început să fotografiez spațiile facultății, o parte dintre aceste imagini fiind publicate ulterior în revista Arhitectura.

Prima mea intervenție critică legată explicit de Nicolae Porumbescu a avut loc chiar aici, la Academia Română – Filiala Iași, în 2019, cu ocazia centenarului nașterii sale. La invitația lui Dragoș Ciolacu, am încercat atunci să așez arhitectura lui Porumbescu într-un context politico-ideologic mai larg. Am argumentat că a traversat aproape toate stilurile epocii — de la neostalinism la neoromânesc — ajungând la ceea ce am numit un „generalism politic”. Am sugerat chiar ideea unui „al treilea stil național”, după neoromânesc și stilul Carol al II-lea, în care influențele naționale din opera sa sunt, în mare parte, rezultatul contextului politic post-1965 și al accentuării ideologiei naționaliste după Tezele din iulie 1971.

Dincolo de aceste încadrări, cred că esența operei lui Nicolae Porumbescu este limpede: a fost, înainte de toate, un creator de spații. Dacă îndepărtăm ornamentul și discursul ideologic, rămâne arhitectura ca experiență spațială — relația dintre interior și exterior, lumina, continuitatea, libertatea.

link video: <https://we.tl/t-D2eRckR20M>

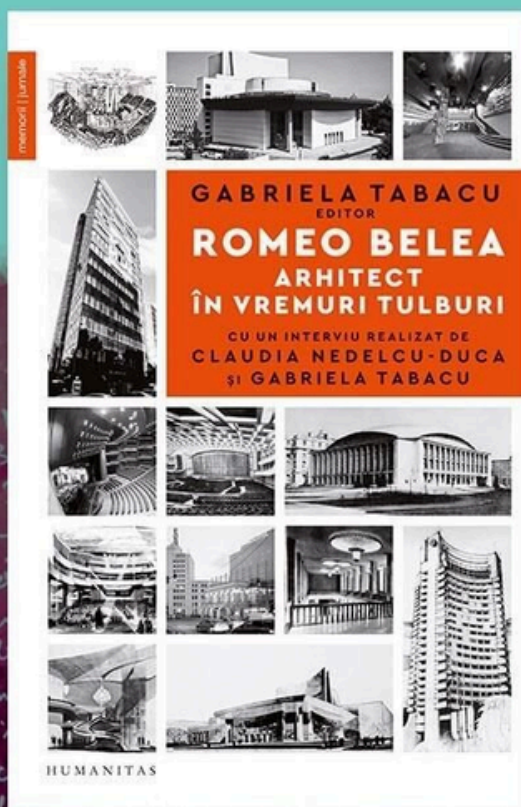
Evenimentul s-a încheiat într-un cadru informal, cu dialoguri libere și schimburi de amintiri, confirmând nu doar relevanța profesională a lui Nicolae Porumbescu, ci și impactul său uman și formator asupra generațiilor de arhitecți. Conferința și inaugurările de la Academia Română – Filiala Iași au funcționat astfel nu doar ca un act comemorativ, ci ca un pas concret în direcția consolidării unei memorii active, critice și vii a operei sale.

Duminică, 7 decembrie, ora 16.30
standul editurii

Lansare și sesiune de autografe

Cu: Gabriela Tabacu, Romeo Belea,
Claudia Nedelcu-Duca, Ana-Maria Zahariade

INFO 3
DE ANA DONȚU

FOTO&VIDEO:
RALUCA HAGIU

foto © Nicu Cherciu

Duminică, 7 decembrie, la Târgul de carte Gaudeamus, a avut loc lansarea volumului *Romeo Belea, Arhitect în vremuri tulburi*. Au vorbit Gabriela Tabacu, Romeo Belea, Claudia Duca și Ana-Maria Zahariade.

Romeo Ștefan Belea este unul dintre acei arhitecți care au izbutit să își păstreze simțul proporției nu doar la planșetă, ci și în biografie. Născut la Tulcea, format la Craiova și instruit profesional la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”, el ilustrează modelul omului care nu-și pierde măsura în fața succesului, pentru că nu confundă vocația cu zgomotul.

Doctor în arhitectură, profesor timp de zeci de ani și proiectant al unor clădiri devenite repere – Sala Palatului, Hotel InterContinental, Teatrul Național din București, alte spații culturale, administrative și sportive –, Belea a rămas mereu constant cu sine: calm, precis, eficient, așezat sub aripa unui umor absolut stenic, chiar și în cele mai grele împrejurări. Evitând excesele inutile, arhitectura sa nu caută să epateze, ci să îmbogățească locuri, întregind contexte și funcționând formator.

Este genul de profesionist care nu își face din notorietate un scop, ci mai curând, din coerență, o regulă. Fără patetism, fără emfază, doar cu un respect funciar pentru lucrul bine făcut și cu o solidă practică de proiectare.

Membru corespondent activ al Academiei Române, arhitectul Romeo Belea continuă să lucreze la vârsta la care alții se retrag. Poate și pentru că se bucură încă de o formidabilă energie a spiritului și de o gândire integratoare care poate „pune puncte pe i” acolo unde nimeni nu a înțeles că e nevoie.

ANA MARIA ZAHARIADE

Sunt onorată să mă găesc aici, participând la unul din momentele în care editura Humanitas se apleacă spre arhitectură. Nu a făcut-o foarte des – poate că arhitectura nu interesează prea mulți cititori, poate că n-a știut cum să se facă dorită... Dar a făcut-o de fiecare dată consistent, în majoritatea cazurilor mai degrabă prin forme beletristice, prin experiențe individuale afective, dar nu numai. Însă prin tot ce a publicat editura Humanitas despre arhitectură – fie descifrări ale culturii profesionale, fie investigații în memoria locurilor sau faptelor de arhitectură – ne invită să ne revizităm trecutul.

CARTEA DE FAȚĂ ESTE TOT O REVIZITARE A TRECUTULUI, a unui trecut foarte recent, un trecut care se dezvăluie și se construiește prin memoria și în jurul amintirilor unui personaj cheie, activ în arhitectură de la sfârșitul anilor 1950 și până astăzi –arhitectul, profesorul, astăzi academicianul, Romeo Belea. Caz mai rar, personajul principal al acestei cărți este aici, cu noi, deci voi încerca să îi las cât mai mult spațiu de vorbire.

Prin povestirile domniei sale, consemnate de Claudia Nedelcu-Duca și Gabriela Tabacu, cartea de față scoate la lumină un „fragment de istorie” – de istorie orală desigur, cu inerenta ei subiectivitate, dar atât de necesară înțelegerii unei perioade încă neclarificate de arhitectură, o perioadă plină de contradicții, constructivă și distructivă, privită dihotomic și încă visceral, nu ușor de pătruns.

Trebuie însă avertizat cititorul că nu e vorba de un „fragment tipic” pentru arhitectura ultimilor aproape 80 de ani, pentru că povestitorul însuși este departe de a fi tipic. Simplificând barbar, îndrăznesc să spun că pe lângă toate calitățile profesionale care l-au recomandat — ar fi chiar de prost gust să le enumăr aici, le știm cu toții —, domnul arhitect Romeo Belea a fost și născut sub o stea norocoasă. Astfel, a avut șansa să participe de tânăr la marile construcții ale Bucureștiului din perioada comunistă (mai întâi ca mână dreaptă a arhitectului Horia Maicu, unul dintre „monștrii sacri” ai generației anterioare). A devenit un actor principal în arhitectura perioadei postbelice, proiectând pentru acele „unicate” în care libertatea de creație a arhitectului era mai mare. Dar, așa cum se poate citi în cartea de față, și această libertate era relativă, așa că nu a fost scutit nici de mari dezamăgiri, nici și grave obstrucții — poate pentru că nu a fost și actor politic. Dar poate că tot steaua norocoasă l-a ajutat, fără îndoială alături de marea tenacitate și dragostea pentru proiectare, să-și ducă la bun sfârșit unele proiecte după 1989, cu propriul atelier, ceea ce e de asemenea atipic.

Ca urmare, și fragmentele care sunt scoase la lumină prin interviurile din această carte sunt „momente excepționale” ale trecutului nostru recent. Ele nu ne lămuresc decât indirect realitatea mai largă a arhitecturii perioadei, dar ne dezvăluie, cu anume detașare (poate înțelepciune) și chiar umor, ceva din anecdotica amară, chiar sumbră, care se opunea profesionalismului. Pentru a ușura înțelegerea cititorului, amintirile povestitorului sunt încadrate de Gabriela Tabacu, editoarea volumului, într-un fel de cronică a perioadei în care se petrec și sunt completate cu informații atent alcătuite despre celelalte personaje care le populează scena. Mai departe însă de istoria pasionantă a unei vieți profesionale de excepție, relatările arhitectului au o funcție aparte — ele constituie „fragmente autentice” din viața unor edificii pe lângă care trecem adesea cu neutralitate sau indiferență. Sunt neutre; ziduri tăcute. Ca să mă refer numai la două asemenea edificii, Teatrul Național și Sala Palatului, le vedem fără să le auzim poveștile — foarte bogate, după cum reiese din această carte. Sunt sigură că multe edificii se vor însuflă pentru cititorii acestei cărți și, cumva, le vor îmbogăți viața; poate vor da un alt glas și orașului.

Aș încheia spunând că volumul de față este un alt fel de istorie, o istorie care umanizează arhitectura. Așa cum e construit, poate fi văzut ca o „excavare arheologică în memoria arhitecturii” — ca să întind puțin termenii lui Walter Benjamin. Istoria se împletește aici cu memoria personală, scoate la lumină „straturi geologice” ale trecutului, care își fac loc în prezent pentru a întregi, acum sau altcândva, o narațiune mai complexă despre trecut. Ne invită astfel la o gândire mai puțin convențională, mai liberă, mai puțin condusă de prejudecăți și poncife; poate chiar la gândire critică.

Revin la cele spuse la început: această nouă carte despre arhitectură publicată de editura Humanitas se înscrie în linia celorlalte, ne invită să ne revizităm trecutul. Sau, în cuvintele mai radicale ale domnului Gabriel Liiceanu (directorul editurii), ne invită să „ne confruntăm cu trecutul”. Ceea ce cred că trebuie să facem.

link video: <https://we.tl/t-bVZl5nKS0E>

CLAUDIA NEDELCU-DUCA

Sunt una dintre cele două persoane care au avut onoarea să stea alături de domnul Romeo Belea. Povestea a început aproape întâmplător, acum trei ani, când mi-am propus să realizez o miniserie de filme documentare pentru Televiziunea Publică, intitulată „Viitorul de ieri”. Domnul Belea este gazda acestei serii, iar în timp s-au adunat aproximativ cincisprezece ore de interviuri. Chiar din momentul acelor conversații mi-am imaginat cât de minunat ar fi ca ele să se transforme, la un moment dat, într-o carte.

Un program de televiziune — chiar și sub forma filmului documentar — nu poate cuprinde toate lucrurile extrem de valoroase care stau la baza carierei domnului Belea.

Am fost cu atât mai bucuroasă cu cât știu că domnul Dorin Ștefan își dorește să își ia reportofonul la întâlnirile pe care le aveau împreună. Dacă acest lucru s-ar fi întâmplat, probabil că discuțiile ar fi mers într-o altă direcție, iar eu aș fi fost mai puțin norocoasă: nu aș fi avut acces la misterele și secretele arhitecturii din spatele discursului public, având ca ghid o personalitate atât de puternică precum domnul Belea.

Aceste ore de interviuri au ajuns apoi în mâinile Gabrielei Tabacu, căreia i se datorează, în exclusivitate, munca de transformare a acestui material într-o formă tipărită. A fost un efort complex, care a presupus transpunerea unui dialog profund marcat de oralitate — așa cum se întâmplă firesc într-un interviu — într-un text coerent, bine articulat, completat acolo unde a fost nevoie, pentru ca volumul să capete arcul narativ necesar oricărei publicații.

Cred, așa cum s-a spus și mai devreme, unicul autor al acestei cărți este, de fapt, domnul Romeo Belea. Cititorii nu se vor întâlni doar cu un arhitect, ci cu o personalitate majoră a culturii naționale — unul dintre cele mai valoroase bunuri pe care le avem, nu doar prin ceea ce a lăsat în urmă, ci prin felul în care a știut să se raporteze la arhitectură și la frumusețea acestei arte, a cărei valoare nu poate fi pusă la îndoială.

Le mulțumesc, așadar, Gabrielei Tabacu, în primul rând, pentru efortul și rigoarea cu care a dus acest proiect la bun sfârșit, Anei Maria Zahariade pentru privirea proaspătă și atentă aruncată asupra muncii noastre și, nu în ultimul rând, domnului Romeo Belea, pentru această șansă extraordinară pe care mi-a oferit-o.

GABRIELA TABACU

Domnul profesor Romeo Belea este unul dintre puținii arhitecți cu adevărat remarcabili ai ultimilor 60–70 de ani. Aș vrea să vă spun pe scurt o poveste care definește această afirmație. În urmă cu aproximativ 65 de ani, un tânăr arhitect primea sarcina de a deveni arhitect-șef al Teatrului Național din București.

Teatrul s-a inaugurat după 12 ani, în 1973, în prezența conducerii politice de atunci, fără ca membrii colectivului de proiectare să fie invitați să ia cuvântul. Nicolae Ceaușescu nu aprecia acea clădire: nu era ctitoria lui, nu conținea imagini sau simboluri care să-l reprezinte și, pur și simplu, o detesta.

Câțiva ani mai târziu, în 1981, același arhitect – ajuns între timp la o maturitate profesională – a fost chemat pentru a modifica teatrul. Nu pentru a-l repara, ci pentru a-l schimba. A refuzat. Să-l refuzi pe Ceaușescu în acea perioadă era un gest extrem de riscant; nu știai ce va urma a doua zi. În locul lui a fost adus un alt arhitect, celebru la acea vreme, care a acceptat condițiile impuse și a dus proiectul într-o direcție diferită: s-a încercat mărirea capacității sălii, iar fațada clădirii a fost radical modificată. Teatrul a căpătat un cu totul alt aspect.

Această situație a durat până în 2006, când conducerea de atunci a Teatrului Național, prin directorul Ioan Caramitru, l-a invitat pe arhitectul inițial – coautor, alături de Horia Maicu, al proiectului – să evalueze construcția și să încerce refuncționalizarea ei, eventual o revenire la formula expresivă de la început. Acest lucru s-a și întâmplat. Teatrul a fost reinaugurat după încă nouă ani, la 54 de ani de la debutul proiectului. Arhitectul se numea Romeo Belea.

Vă rog acum să faceți un scurt exercițiu de imaginație: să trăiești cu proiectul vieții tale, să-l vezi mutilat, transformat în ceva ce știi că nu ar trebui să fie, apoi să ai șansa să-l recuperezi și să-l aduci la forma în care crezi. Câtă forță, câtă energie, câtă reziliență și perseverență sunt necesare pentru a parcurge un asemenea drum? Cred că la asta trebuie să ne gândim atunci când vorbim despre domnul profesor Belea.

Nu voi insista mai mult asupra acestui subiect. Veți găsi în carte lucruri pe care domnul profesor nu le-a povestit niciodată și care, sunt sigură, vă vor interesa. Aș vrea însă să spun câteva cuvinte despre volum din perspectiva editorului.

Această carte, care poartă în structura ei povestea unui destin și a unei cariere, avea nevoie – mai ales pentru cititorii mai tineri – de instrumente de sprijin. De aceea, am ales să introduc la începutul fiecărui capitol o scurtă contextualizare politico-ideologică, menită să clarifice ceea ce se întâmplă în perioada respectivă și să ajute cititorul să înțeleagă miza evenimentelor.

În al doilea rând, am simțit nevoia de a vorbi mai mult despre arhitectură, un domeniu surprinzător de puțin cunoscut mai ales în România. Mulți își imaginează arhitectul ca pe cineva care stă liniștit la planșetă și desenează fațade sau obiecte frumoase – o imagine departe de realitate. În carte sunt explicate, pe înțeles, ce înseamnă arhitectura, cum se practica ea în comunism, ce libertate avea un arhitect, ce a însemnat realismul socialist și cum s-a format profesional domnul profesor Belea în anii extrem de duri ai deceniului '50.

În cele din urmă, am adunat toate numele menționate în text – arhitecți, ingineri constructori, artiști plastici, profesori, colegi și colaboratori – și le-am însoțit de scurte biografii, reunite într-un indice. Rolul acestuia este de a ține aceste nume la lumină, de a nu le lăsa să se piardă în anonim, așa cum se întâmplă, din păcate, cu multe personalități valoroase.

Vă invit să priviți acest demers ca pe un gest de reverență față de profesiile care construiesc orașul clipă de clipă – arhitectura, ingineria, artele plastice – pentru că orașul este un organism viu, aflat într-o continuă transformare. Aceasta a fost gândirea mea în legătură cu această carte.

link video: <https://we.tl/t-xTgd29DyxF>

ROMEO BELEA

link video: <https://we.tl/t-bVZl5nKS0E>

De la început vreau să vă spun că susțin — și am numeroase motive să o fac — școala românească de arhitectură, în integralitatea ei.

Trebuie însă spus că școala, în perioada în care am urmat-o eu, între 1951 și 1958, avea cu totul o altă față. Tot ce se întâmpla în afara clădirii era extrem de greu de suportat. Erau anii '57. În facultate nu aveau voie să intre decât studenții de la arhitectură.

Dacă aveai, de pildă, o soție de la Litere, ea rămânea acasă sau, în orice caz, nu putea veni la balurile de sâmbătă seara — nu avea voie. Din acest motiv, unul dintre lucrurile semnificative pentru generația noastră este că, până prin anii '80, aproape toți absolvenții de atunci, inclusiv eu, ne-am căsătorit cu arhitecte: pur și simplu nu cunoșteam pe nimeni din afara școlii. Atmosfera acelei perioade este greu de imaginat astăzi, dar poate părinții sau cei mai în vârstă și-o amintesc. Contactul cu lumea exterioară era minim.

În interiorul școlii, însă, relațiile erau extraordinare. Eram aproximativ 450 de studenți, pe șase ani de studiu, și petreceam aproape tot timpul împreună. Acolo ne simțeam liberi și, paradoxal, ne distrăm permanent.

Spre sfârșitul studiilor mele mai predau încă mari arhitecți formați în perioada interbelică — personaje impresionante, recunoscibile, adesea îmbrăcați sobru, în negru, uneori cu papion. În atelier erau fabuloși: vedeam cum o personalitate profesională se exprimă prin gest, desen și discurs. Această prezență a început însă să dispară destul de repede, aproape imediat după ce am terminat facultatea.

A venit astfel rândul nostru să le luăm locul. Împreună cu doi colegi și foarte buni prieteni, ne-am pus problema cum putem înlocui prezența unor asemenea figuri cu a noastră — aveam 27-28 de ani, fără prestigiul și experiența lor. Și totuși, lucrurile s-au legat. După terminarea școlii am intrat direct în proiectare, iar partea bună a acelei perioade era că arhitecții aveau mult de lucru în toată țara.

Astăzi sunt profesor de atelier, pentru că aceasta rămâne una dintre activitățile indispensabile și esențiale ale școlii de arhitectură. Am încercat să aducem un suflu mai relaxat în relația cu studenții; nu mai aveam rigoarea solemnă a celebrităților care ne fuseseră profesori, dar am compensat prin implicare și dialog.

Am intrat apoi în proiectarea unor lucrări mari. Pentru a nu leza colectivele consacrate cu profesori tehnici, în primul meu colectiv — pentru Teatrul Național — am angajat tineri care, la început, nu știau să coteze, nu știau să deseneze un plan. Și totuși, proiectul respectiv nu a avut niciodată erori de interpretare în execuție.

Unul dintre ei mi-a spus la un moment dat: „Nu știu să cotez”, și a început să coteze totul în număr de cărămizi. Ani mai târziu, a plecat definitiv în Germania, unde a lucrat într-un birou în care se cota exact în acest fel — doar că în cărămizi nemțești.

Au fost multe întâmplări din acei ani — inclusiv discuții cu Ceaușescu și consecințele lor — toate consemnate în carte. Nu insist acum asupra lor.

În încheiere, nu pot decât să le doresc tuturor, indiferent de drumul pe care îl vor urma, mult succes și multă sănătate.

CĂLĂTORIE ÎN ARMENIA

GABRIELA PETRESCU

O călătorie prin Armenia, de la nord la sud și de la est la vest, însoțită aproape tot drumul de Muntele Ararat, cu cele două vârfuri acoperite de zăpadă, este unul dintre marele privilegii pe care ți le oferă viața.

Excursia a început în **Erevan**, capitala Armeniei, oraș vechi de aproape 3.000 de ani, unde afli că numele îi vine de la exclamația lui Noe, care după ce a aterizat cu arca lui pe Muntele Ararat, iar apele s-au retras, ar fi strigat „erevat”, care în limba armeană înseamnă „a apărut”. Situat pe râul Hrazdan, la 23 km de granița cu Turcia, cu o istorie marcată de asedii și invazii, Erevan a fost menționat în documente istorice, prima dată în anul 607 e.n. A devenit capitala Armeniei în 1920.

Erevan - Arh. A. Tamanian

Arhitectul Alexander Tamanian (1878-1936) este „părintele” orașului modern. El a reușit să îi creeze aspectul unic. În plus, Tamanian a început să folosească tuful în realizarea construcțiilor, principala resursă naturală a Armeniei. Tuful este o piatră de origine vulcanică, foarte ușoară, rezistentă și frumoasă. Cel mai folosit în Erevan a fost tuful roz, motiv pentru care capitala Armeniei este uneori numită „orașul roz”.

Cea mai frumoasă piață din Erevan, concepută de Tamanian în 1924, este actuala **Piața Republicii**, înconjurată de cinci mari clădiri construite în tuf roz și galben, în stil neoclasic, cu motive armene. Acest ansamblu cuprinde Clădirea Guvernului, Muzeul de Istorie și Galeria Națională de Artă, Marriott Hotel Armenia și Ministerele Afacerilor Externe și Transporturilor și Comunicațiilor, majoritatea finalizate în 1950. Artera pietonală Northern Avenue, cu construcții înalte, finisate în tuf roz și travertin, magazine, restaurante moderne și luxoase, a fost început în 2002, pe baza planului original al lui Alexander Tamanian.

Erevan- Piața Republicii

Complexul „Cascade” cu cele cinci terase în aer liber, îmbracă un deal din centrul orașului, cu Muzeul de Artă modernă, amenajat în subsol, în fața căreia fumează nonșalant „Femeia” lui Botero, dar și multe alte sculpturi, printre care și una dedicată arhitectului Alexander Tamanian, proiectantul Cascadelor, au fost finalizate în 1980.

Când ajungi în vârful Cascadelor, ești răsplătit cu o vedere panoramică asupra orașului și a Muntelui Ararat, care domină, cu cele două vârfuri permanent înzăpezite, capitala.

Erevan – terasele Cascade

Pe colina Tsitsernakaberd, într-o zonă care oferă vederi panoramice asupra orașului Erevan și a Muntelui Ararat, s-a ridicat Monumentul Genocidului Armean, memorial în onoarea celor un milion și jumătate de armeni care au pierit în genocidul turc din 1915-1923.

Monumentul Genocidului Armean

Femeie fumând, Botero

Muntele Ararat (cu cele două vârfuri, Araratul Mare – 5.137 m și Araratul Mic – 3.896 m, acoperite de zăpadă) se afla în inima Armeniei în planurile istorice, astăzi este situat în afara granițelor Armeniei moderne actuale, pe teritoriul turc (32 km. față de granița realizată din sârmă ghimpată), după acordul ilegal dintre Turcia și URSS din 1921.

O parte importantă a excursiei a reprezentat vizitarea celor mai importante mănăstiri din Armenia, prima țară care a declarat creștinismul religie de stat în anul 301. Regele Tiridates al III-lea a fost convertit atunci la creștinism de către Grigore Luminătorul.

Muntele Ararat

Templul Garni

În apropiere de Erevan, la 30 km, se află **Templul Garni** (anul 77 d.Hr.), construit magnific pe o stâncă cu vedere la râul Azat, în onoarea zeului soare armean Mihri. Templul, refăcut în anii '60, după cutremurul din secolul al XVII-lea, este singura clădire cu colonade greco-romane rămasă în picioare din Armenia. În prezent, Templul Garni reprezintă dovada trecutului păgân armean, fiind singurul templu păgân de pe teritoriul Armeniei care a supraviețuit tranziției la creștinism, ca religie de stat, tranziție care a avut loc în secolul al IV-lea.

Templul Garni se află în inima **Canionului Garni**, capodoperă a naturii, cu coloanele de bazalt, uriașe, numite **Symphony of Stones**, sculptate de-a lungul mileniilor de apă și vânt, de râul Goght, afluent al râului Azat.

La câțiva kilometri de Garni, pe malul râului Azat, se află **Mănăstirea Geghard**, aflată în patrimoniul UNESCO. După ce intri în biserica principală, pătrunzi într-o capelă prin care curge un izvor, apoi în alta. Prin oculus (gaura din tavan), pătrunde o rază de lumină, care ne-a învăluit și a accentuat atmosfera de liniște profundă în care ne-am cufundat.

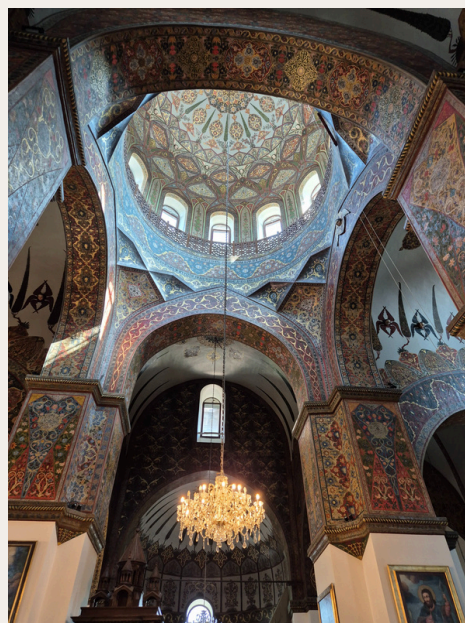
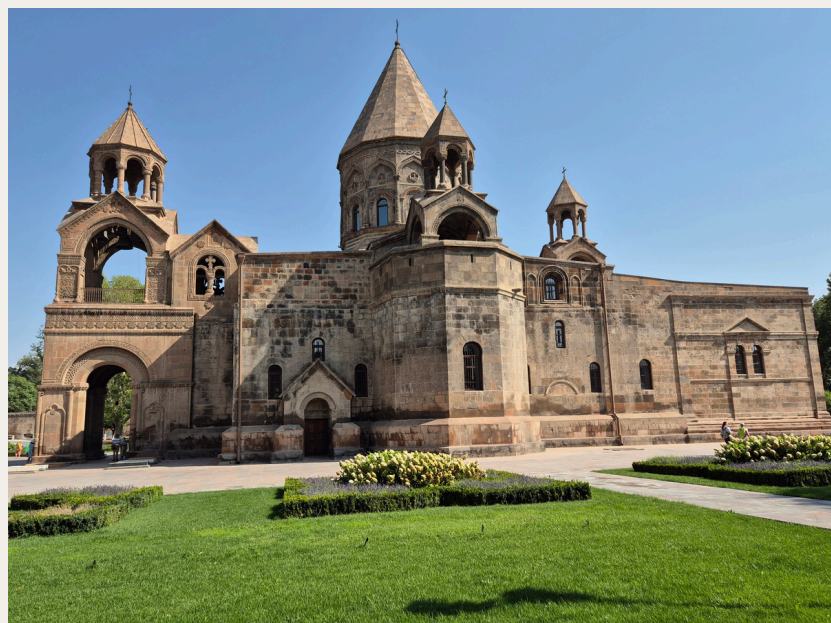

Canionul Garni – Symphony of stones

Mănăstirea Geghard

În drum spre orașul Goris, aflat la o distanță de 4 ore de Erevan, în sudul Armeniei, aproape de granița cu Afganistanul, într-o zonă deluroasă și plină de formațiuni stâncoase neobișnuite, vizităm **Catedrala Etchmiadzin (Mother Cathedral)**, centrul spiritual și administrativ al Bisericii Apostolice Armene, aflată la 20 km de Erevan, în orașul cu același nume (până în 1945 se numea Vagharshapat). **Mother Cathedral**, monument aflat în Patrimoniul Mondial UNESCO, reprezintă cel mai vechi templu creștin din Armenia și unul dintre primele din lume. Prima piatră a templului, a fost pusă în anul 30 d.Hr. de către primul Catholicos al Bisericii Armene, Sfântului Grigore Luminătorul și regele Tiridate al III-lea între anii 301-303 d.Hr., în urma adoptării creștinismului ca religie de stat. Inițial, a fost construită din lemn sub formă de bazilică, dar în 483 a fost reconstruită și transformată într-o clădire în formă de cruce cu o cupolă centrală sprijinită pe 4 stâlpi. În secolul al VII-lea, catedrala a fost reconstruită din piatră. Decorația interioară a catedralei a fost terminată în secolul al XVIII-lea și este un exemplu impresionant de lux bizantin și diverse ornamente florale de nuanțe portocaliu-roșu și albastru-liliac.

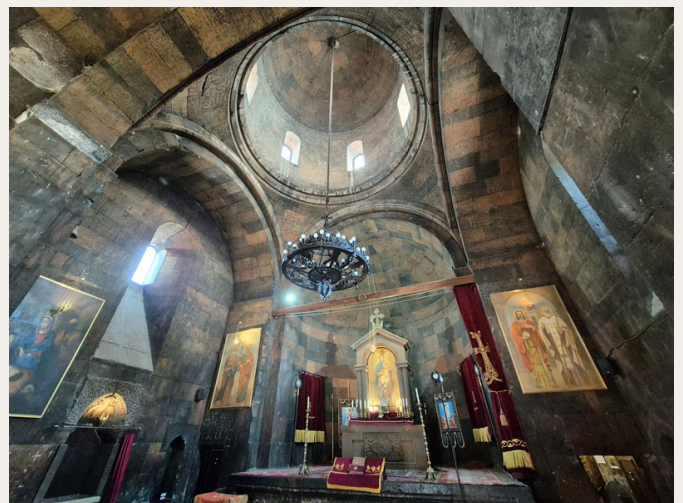

Catedrala Etchmiadzin (Mother Cathedral)

După Ecimiadzin am vizitat **complexul arheologic Zvartnots**, monument inclus în Patrimoniului Mondial UNESCO, unde se găsesc ruinele unei catedrale de formă circulară, cu trei niveluri, construită de constructorul catolic Nerses III în secolul al VII-lea, distrusă de un cutremur în secolul al X-lea, după care a căzut în uitare până la redescoperirea ei la începutul secolului trecut. Acum nu mai sunt decât fragmente împrăștiate ici și colo și câteva coloane care au rămas în picioare.

Încă de departe, cu câțiva kilometri înainte de a ajunge, **complexul monahal Khor Virap**, înconjurat de ziduri puternice, ne-a întâmpinat într-un decor de vis: pe un deal, având ca fundal Muntele Ararat – care astăzi se află dincolo de granița din sârmă ghimpată, în Turcia. Peste grota în care a fost înțemnițat Sfântul Grigorie, a fost ridicată o biserică de tip basilical. În anul 642, la Khor Virap a fost zidită prima capelă cu hramul Sfântul Grigorie Luminătorul, iar în anul 1662 a fost ridicată Biserica Sfânta Maică a lui Dumnezeu.

Suntem pe Podișul Armean, pe șoseaua aflată la peste 2.500 m altitudine, înconjurată de cele 4 vârfuri lipsite de vegetație ale **muntelui vulcanic Aragats**, care depășesc 3.880–4.090 m înălțime și ne îndreptăm către micul orașel Goris. La jumătatea drumului (122 km de Erevan), ajungem la **mănăstirea medievală Noravank** (1105), ridicată pe stâncile înalte, de culoare cărămizie, ale defileului îngust, creat de râul Darichay. Dacă privești cu atenție, vezi capre sărind pe stâncile defileului. O zi cu 38 grade, dar lumina soarelui la apus, reflectată pe stânci, oferă o imagine de neuitat.

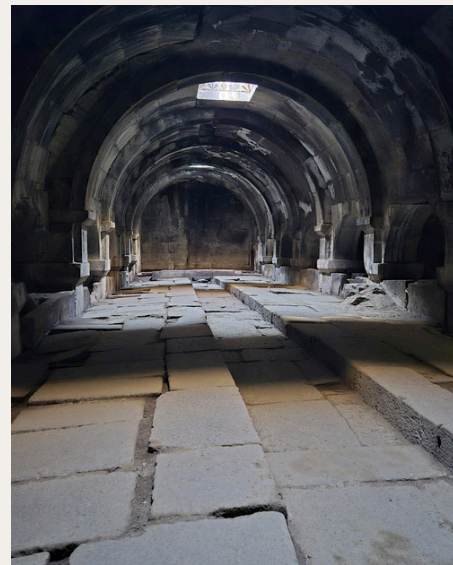

Aflat într-o zonă deluroasă din Syunik, plină de formațiuni stâncoase, **Goris** a fost locuit încă din secolul al IV-lea când era așezat pe străvechile rute comerciale care legau Iranul de Caucaz. Casele sunt din piatră, cu intrări arcuite, balcoane deschise din lemn. Fațadele caselor, majoritatea cu un etaj, sunt tencuite, piatra rămânând aparentă pe o formă rotundă.

Părăsim orașul Goris și ne îndreptăm către **mănăstirea medievală Tatev**, construită în sec. al IX-lea, aflată la marginea unui **defileu adânc al râului Volotan**, în sud-estul țării. Pentru a ajunge la mănăstire, am traversat văi și defilee la înălțimea de 300 m, folosind funicularul Wings of Tatev, cu cel mai lung și spectaculos traseu din lume, aproape 6.000 m. Mănăstirea a găzduit în secolele al XIV-lea și al XV-lea, una dintre cele mai importante universități armene medievale, Universitatea de la Tatev.

Ne îndreptăm către centrul Armeniei și pe vechiul **Drum al Mătăsii**, vizităm un popas istoric important, **Selim Caravanserai**, construit în 1332, cel mai bine conservat din Armenia. Este realizat din blocuri de bazalt, cu o sală centrală cavernoasă pentru animale, separată de cele două culoare laterale boltite prin rânduri de iesele din piatră și câteva încăperi pentru bărbații care însoțeau caravana. Lumina și aerul veneau prin golurile din acoperiș.

Selim Caravanserai

Într-o nouă zi ne aflăm lângă granița cu Georgia, în zona orașului **Dilijan**, o stațiune turistică aflată în Parcul Național Dilijan, într-un cadru natural asemănător cu cel elvețian. Avem o zi grea, vom vizita nu mai puțin de 6 mănăstiri, aflate în apropierea orașului Dilijan. În apropierea orașului vizităm **complexul monastic Goshavank**, construit în sec. XII-XIII, un important centru spiritual și cultural al Armeniei, realizat în stilul clasic medieval armean, care are în componență 2 biserici, 2 capele, o bibliotecă cu două etaje și un turn clopotniță, khachkar-uri (pietre în formă de cruce) unice și rămășițele fundației clădirilor mănăstirești. Cea mai importantă, Biserica Maicii Domnului, domină clădirile din jur cu măreția sa. La seminarul din mănăstire, călugării au predat scrierea și desenul miniaturilor, au studiat filosofia, greaca și latina. Astăzi este un obiectiv turistic.

Mănăstirea Goshavank

Cele două **complexuri monastice Sanahin și Haghpat**, ambele monumente UNESCO, se află în zona văii Deded. Prima vizită am făcut-o la mănăstirea Haghpat, care datează din secolul al X-lea și conține Biserica Sf. Grigorie și biserica mică cu dom Sf. Astvatsatsin, care au fost construite ulterior, până în secolul al XIII-lea. **Mănăstirea Haghpat** a fost construită în stilul arhitectonic religios armean, care reprezintă o fuziune dintre arhitectura tradițională a regiunii și arhitectura ecleziastică a Imperiului Bizantin. Aceasta a fost cândva unul dintre cele mai mari centre de știință, cu o colecție bogată de manuscrise. Avea spații pentru copierea manuscriselor bibliotecii, plus cantine și universități.

Mănăstirea Haghpat

Mănăstirea Sanahin cu bisericile Sfântul Astvatsatsin (Maica Domnului), Sfântul Amenaprkich (Mântuitorul) și Sfântul Grigorie Luminătorul, pronaosuri, protobiserică, scriptorium, clopotniță și academie. Biserica Sfântul Astvatsatsin (928-944 d.Hr.) este un exemplu de arhitectură clasică medievală armeană, cu cupolă centrală și formă de cruce, care a atins perfecțiunea în clădirea principală a complexului - Biserica Sfântul Amenaprkich care datează din secolele X-XIII.

Mănăstirea Odzun, situată pe un vast platou cu vedere la maiestuosul canion Debed, la aproximativ 10 km sud de orașul Alaverdi. Odzun este un sat renumit în Armenia nu doar pentru că este locul de naștere al unuia dintre catolicii bisericii armene, Hovhannes Odznetsi (Ioan de Odzun), ci și pentru că găzduiește o biserică armeană unică, Bazilica din Odzun.

A doua zi ne deplasăm către **orașul Gyumri** și în drum vizităm **Mănăstirea fortificată Akhtala** și complexul monastic arhitectural **Kobayr**.

Mănăstirea medievală Akhtala, monument UNESCO, este situată în regiunea Lori din Armenia de Nord, construită în secolul al X-lea, când zona era sub stăpânirea dinastiei Bagratun, și a fost cunoscută inițial ca Mănăstirea Minei de Cupru. Akhtala este cunoscută în special pentru frescele bine conservate care înfățișează scene atât din Biblie, cât și din iconografia creștină, fiind unul dintre puținele locuri din Armenia unde s-au păstrat astfel de picturi. Akhtala este situată strategic pe o stâncă înaltă, oferind vedere la râul Debed și peisajul din jur.

Mănăstirea Kobayr se află de-a lungul unei poteci, pe panta abruptă a defileului râului Debed. Natura își revendică această structură din secolul al XII-lea, dar, deocamdată, este un loc fascinant de vizitat. Deși o parte din mănăstire s-a prăbușit în defileu, în urma unui cutremur, ceea ce a mai rămas este spectaculos. Prima secțiune a mănăstirii a fost construită în 1171, iar prin ea au urmat mai multe adăugiri și restaurări. Secțiunea centrală a mănăstirii a fost construită în 1279 și prin ea curge apă sfântă de izvor. Ruinele bisericii principale Sf. Ioannes conțin fresce cu figuri creștine, cum ar fi Hristos, cei doisprezece apostoli și Părinții Bisericii.

Dacă Erevan este cunoscut drept „Orașul Roz”, atunci **Gyumri** ar trebui să fie numit „Orașul Negru”, cu străzile sale înguste și clădirile din tuf vulcanic întunecat. Aflat la nord vestul Armeniei, la o altitudine de peste 1500 m față de nivelul mării, Gyumri este unul din cele mai vechi orașe ale Armeniei. Gyumri este orașul meșteșugarilor. Pietrarii, fierarii, bijutierii și tâmplarii continuă să-și practice meseriile cu aceeași dăruire ca și strămoșii lor.

Ne îndreptăm spre Erevan pentru ultimele vizite în Armenia și vizităm **mănăstirea Saghmosavank** sau a Psalmilor, un complex monastic unic din secolul al XIII-lea, care se află la marginea celei mai adânci părți a defileului râului Kasagh (200 m). Din acest loc pitoresc se pot vedea și Munții Ararat, Aragats și Ara. Biserica Sfântul Sion din incintă a fost construită în 1215. Este o biserică în formă de cruce la interior și dreptunghiulară la exterior, cu o turlă cilindrică și o cupolă conică. Fațadele bisericii sunt decorate cu ferestre înalte și înguste.

Ultima vizită o facem la **monumentul Alfabetului**, un monument neobișnuit dedicat alfabetului armean, unic, vechi de peste 1.600 de ani. Treizeci și nouă de litere armenești gigantice de 2 metri, înălțime, sculptate în tuf, grupate la întâmplare de-a lungul autostrăzii. Literele au fost ridicate în 2005 pentru a comemora cea de-a 1.600-a aniversare a inventării alfabetului armean de către Mesrop Mashtots.

Armenia trebuie vizitată pentru că oferă o combinație de istorie profundă, fiind una din cele mai vechi țări creștine din lume, cu peisaje spectaculoase, create de munții vulcanici, canioanele imense, lacuri alpine, dar și ospitalitate autentică, cultură vie, toate într-o țară mică, sigură și accesibilă.

MIHAI EMINESCU TRUST 25 DE ANI DE PATRIMONIU

text, foto & video: Mircea ȚIBULEAC

PARTEA A II-A

Încep relatarea celor întâmplate în a doua parte a zilei semnalând existența unui documentar marca ProTV, despre care am aflat chiar în timp ce redactam acest articol. Vi-l propun drept o „încălzire” pentru ceea ce urmează să povestesc despre desfășurarea evenimentului din cea de-a doua parte a zilei de sâmbătă, 11 octombrie 2025, la Conacul Apafi din Mălâncrav: <https://stirileprotv.ro/stiri/1-decembrie/caroline-fernolend-salvatoarea-satului-viscri-de-trei-decenii-protejeaza-patrimoniul-si-atrage-turisti-din-intreaga-lume.html>

© Răzvan Banciu/site-ul de turism al județului Sibiu

În pauza evenimentului, am fost invitați la bufetul organizat sub o generoasă copertină, menită să ne apere de picăturile de ploaie care începuseră să se cearnă din norii răzleți, aduși de vânt deasupra noastră. La un moment dat, vociferarea mulțimii aflate pe gazonul proaspăt tuns a fost întreruptă de sunetul puternic al clopotului bisericii.

Îl puteți asculta și voi în înregistrarea de [AICI](#).

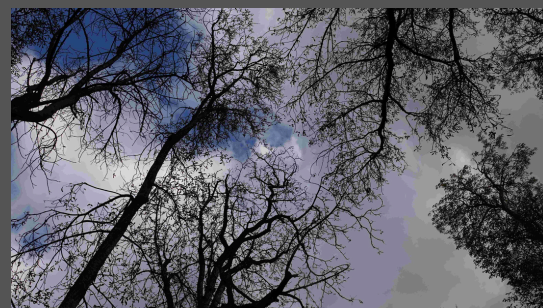
Într-un dialog parcă regizat cu clopotul, pe un dâmb din imediata apropiere, în mijlocul unei formațiuni circulare de șapte arbori – cel puțin centenari, după aprecierea mea – se afla, sub o copertină, așezat pe un podium, pianul la care **Anamaria Ștamp**, pianistă și artistă interdisciplinară, colaboratoare a Fundației Mihai Eminescu Trust, a susținut un scurt recital. Melodiile alese au însoțit cu succes gustoasele și variatele bucate tradiționale, gătite în casă cu ajutorul gospodinelor din comunitatea locală.

Pianista româncă Anamaria Ștamp și-a finalizat studiile la Conservatorul „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, România. În 2010, la finalizarea studiilor, a urmat un master de pian în Olanda, la clasa profesorului Frank van de Laar. L-a cunoscut pe profesorul său de master în cadrul Academiei de la Sighișoara, festival și curs de măiestrie la care a participat inițial ca studentă, iar între anii 2012–2018 a făcut parte din echipa de organizare. În 2012, Anamaria a participat ca profesor invitat la Cursul de Măiestrie din Tullamore, Irlanda, unde timp de două veri a susținut cursuri de pian, ansamblu și cor, având studenți copii din Spania, Germania, Anglia, Irlanda și Scoția. Această experiență i-a deschis drumul către activitatea didactică, iar în toamna anului 2012 și-a început cariera de profesor în Olanda, ocupând un post la Școala Internațională din Arnhem. În paralel, între 2013 și 2015, și-a continuat activitatea pedagogică la „Piano School Apeldoorn”.

Pe lângă activitatea didactică, Anamaria a inițiat două proiecte – „The Good Practice Hour” și „Basmе pentru copii și oameni mari” – prin care a promovat muzica contemporană pentru toate vârstele, alături de muzicieni români și internaționali. A susținut concerte în Olanda, Elveția, România și Irlanda, colaborând cu artiști precum Adele O’Dyer (violoncel), Aurelian Bacan (clarinet), Ines Suarez Lopez (violoncel), Mira Gavris (pian), Andrei Ioniță (violoncel), Kinga Bordos Nagy (pian) și Teodora Ducariu (flaut).

În 2018 a inițiat un workshop muzical creativ pentru copii la Sighișoara – o introducere ludică în muzică –, care s-a bucurat de un real succes în cadrul Academiei și care a inspirat copii atât din oraș, cât și din satele vecine. În prezent, Anamaria susține lecții de pian la Amsterdam și coordonează departamentul de muzică, predând pian la Rivers International School din Arnhem.

Tot la Academia Sighișoara a întâlnit-o pe Eliza Puchianu, alături de care a început elaborarea unei metode de pian pentru copii. Proiectul a pornit din dorința de a stimula entuziasmul pentru învățarea muzicii și a pianului prin joc, improvizație și melodii captivante. În cadrul acestui demers, Anamaria și Eliza au susținut workshopuri de creativitate muzicală în România și Olanda în 2019.”

Prânzul și momentul artistic s-au încheiat nu înainte de a se cânta, împreună cu cei care ascultaseră concertul Anamariei Ștamp, „La mulți ani”.

Pe treptele conacului a revenit **Caroline FERNOLEND**, anunțând că urmează al doilea rând de cuvântări ale invitaților:

„Mi s-a spus că dacă am emoții înseamnă că îmi pasă de cei pe care îi am în față. Dar mie nu doar că îmi pasă – eu vă și iubesc pe toți, pe fiecare dintre voi. De aceea am avut emoții foarte mari la primul rând de discursuri. Acum s-au mai dus puțin... pentru că am băut o vișinată.”

Puteți asculta chemarea Carolinei [AICI](#) & [AICI](#)

*„Domnul **Emil HUREZEANU**, politolog, ambasador, fost ministru de externe, prieten al Fundației Mihai Eminescu Trust, pe care îl admir și l-am admirat încă din tinerețe, de când îl vedeam la televizor vorbind despre politică. Mama mea mi-a spus într-o zi: «Domnul Hurezeanu este prietenul meu, vine mereu la cetate la mine» (n.n. mama Carolinei, după emigrarea în masă a sașilor din anii '90, rămăsese custodele bisericii fortificate din Viscri). Apoi a devenit și prietenul meu și al Fundației Mihai Eminescu Trust, iar eu sunt foarte onorată să îl avem astăzi aici.”*

Domnul Hurezeanu a preluat microfonul, mărturisind că este emoționat. În discursul său, a încercat să facă o trecere în revistă a evoluției istorice a acestor meleaguri transilvănene. Profit de subiectul invocat de domnul Hurezeanu pentru a insera un scurt istoric al comunei în care ne aflăm:

„În 1340, comuna și terenul înconjurător au devenit proprietatea familiei princiare Apafi, doi dintre membrii acestei familii conducând Transilvania în secolul al XVII-lea. Prima atestare documentară a satului Mălâncrav datează din anul 1305, apărând ca un sat de clăcași aflat în proprietatea familiei Apafi. Împreună cu alte câteva sate populate de arendași sași, această comunitate aparținea unui teritoriu oferit de împăratul maghiar nobililor săi sub forma unui comitat. Aceste pământuri se aflau între scaunele săsești libere din Sighișoara, Mediaș și Cincu.

În anul 1775, Mălâncrav, împreună cu alte proprietăți ale familiei Apafi, trece în posesia familiei nobiliare Bethlen, printr-un decret regal. Ultimul proprietar al satului a fost contesa Susanne Haller. În acea perioadă exista o singură casă zidită în afara reședinței nobiliare, restul locuințelor fiind construite din lut sau lemn”, potrivit unui istoric al Mălâncravului publicat de Fundația „Mihai Eminescu Trust”.

În continuare, domnul Hurezeanu și-a amintit că, în anul 2020, fiind ambasador al României la Berlin, a fost legat de filmul Malmkrog, regizat de Cristi Puiu și turnat timp de 40 de zile chiar în clădirea pe ale cărei trepte ne aflăm. Pelicula a câștigat la acea vreme Premiul pentru cea mai bună regie în competiția Encounters la Berlinală.

„Noua operă a lui Cristi Puiu va deschide această galerie caleidoscopică. Călătorie în timp și gândire, Malmkrog este o lucrare majoră, un tur de forță al cuvintelor și al punerilor în scenă, o frescă ce fascinează prin precizie și inventivitate”, scriau organizatorii Festivalului Internațional de Film de la Berlin.

Cei interesați să afle detaliile complete ale discursului le pot consulta [AICI](#)

Caroline l-a prezentat apoi pe următorul invitat:

„Pe Ștefan Bâlici îl cunosc de foarte mulți ani, fiind alături de noi în numeroase proiecte. Fiind brașovean, ești vecinul meu de Viscri, să spunem așa. Ai un parcurs atât de important și de frumos, iar de fiecare dată când ne vedem sunt foarte mândră că ești aproape de noi. Ștefan Bâlici este președintele Ordinului Arhitecților din România.”

Preluând microfonul, **Ștefan Bâlici** și-a exprimat bucuria sinceră de a se afla alături de Caroline și de participanții la un eveniment care celebrează o activitate atât de vastă și de importantă, desfășurată pe parcursul a 25 de ani. A reluat apoi discursul și în limba engleză, continuând:

„Într-adevăr, sunt din când în când alături de voi, în proiecte de restaurare, începând, cred, din jurul anului 2006. Am avut ocazia să lucrăm împreună la Sighișoara, la Turnul Cojocarilor, apoi la Viscri și, cel mai recent, la Alma Vii, la biserica fortificată.

Trebuie să spun că tot ceea ce faceți voi, din perspectiva unui arhitect pasionat de patrimoniu, care și-a ales această direcție profesională, reprezintă o lecție importantă din care toți avem de învățat. Este o lecție despre aprecierea patrimoniului, dar și despre înțelegerea sa profundă, care include nu doar valorile istorice și culturale, ci și componenta socială – comunitatea și comunitățile care gravitează în jurul acestor locuri și, implicit, în jurul vostru.”

Referindu-se la alegerea locului, Ștefan Bâlici a adus o perspectivă diferită, aceea a arhitectului și restauratorului:

„Când am fost prima dată aici, clădirea era în șantier, pe jumătate dărâmată, așa cum s-a transmis până când fundația a demarat proiectul de restaurare. Ceea ce vedem astăzi este o imagine extraordinară a modului de abordare a patrimoniului cultural dezvoltat și promovat de fundație – un mod sensibil la valorile locului, la calitățile artistice și istorice, dar și la componenta de meșteșug, la cunoașterea încorporată în aceste clădiri. Fără aceste elemente, o restaurare nu poate fi decât un exercițiu gol de conținut și steril.”

În continuare, Ștefan Bâlici a menționat faptul că acest mod complex de abordare a restaurării, practicat de fundație încă de la începuturile activității sale, este astăzi prezent în tot mai multe locuri din țară. A amintit, de asemenea, o serie de arhitecți care au colaborat de-a lungul timpului cu fundația. În final, a evocat cuplul de arhitecți Cristina Constantin și Cosmin Pavel, proaspeți câștigători ai Premiului pentru Restaurare la Bienala Națională de Arhitectură, pentru restaurarea Turnului Măcelarilor din Sighișoara.

Întregul discurs poate fi vizionat [AICI](#).

Merg mai departe cu povestea și o puteți vedea pe Caroline, de această dată și mai radioasă de bucurie, chemând lângă ea o prietenă extrem de dragă, **Andreea ESCA**, „cu ochii ei de căprioară”, cum o caracterizase cu mulți ani în urmă mama Carolinei. Dacă ne întoarcem în timp, ne putem aminti că, în urmă cu 30 de ani, pe 1 decembrie 1995, Andreea Esca spunea pentru prima oară „Bună seara, România! Bună seara, București!”, în primul jurnal Știrile PRO TV. Originară de pe la noi, din apropiere de Sibiu, din Porumbacu de Sus, Andreea a preluat microfonul de la Caroline.

Într-o engleză perfectă, apoi în română, obișnuită cu microfonul de-o viață, ne-a împărtășit părerea ei despre Caroline: „Trebuie să vă fac o mărturisire. Sunt îndrăgostită de Caroline! Asta e! Sunt îndrăgostită de ea de când am întâlnit-o prima dată, cu mulți ani în urmă, pentru că este atât de puternică. Este o femeie cu multă determinare, o femeie a visurilor mari, care nu renunță niciodată. Eu iubesc femeile care nu renunță!

Am aflat de ea aici, la Mălâncrav, de la Ionuț MACRI, un fotograf extrem de talentat, care este astăzi aici cu noi, și de la sora lui, Andreea, de asemenea o foarte bună prietenă a mea. Am aflat de Caroline și atunci când am avut la ProTV campania JOS PĂLĂRIA, unde trebuia să alegem un personaj pe care îl admirăm și pe care îl considerăm un model pentru România. Eu am ales-o pe Caroline. Am venit aici să fac un reportaj despre ea și atunci m-am îndrăgostit cu adevărat. Cred că, dacă am avea mai mulți oameni ca ea, România ar arăta mult mai bine. Așa că te felicit și îți mulțumesc!”

În continuare, Andreea a amintit că, după o vreme, a avut extraordinara ocazie de a-l întâlni, pe atunci, pe Prințul Charles, cu care a realizat un interviu memorabil. Cu acea ocazie, a descoperit cu mare bucurie că acesta era cu adevărat interesat și îndrăgostit de România, nu într-un mod formal sau protocolar, ci sincer. A subliniat apoi că a folosit modelul M.E.T. și în Porumbacu de Sus, localitatea de unde provenea bunicul ei, constatând că există foarte mulți alți străini îndrăgostiți de meleagurile noastre, dintre care mulți se aflau chiar printre noi în acea zi, cărora le-a adresat mulțumiri. A amintit și de soțul ei, care, deși este un francez născut în America, nu pierde niciun prilej să laude și să promoveze cu pasiune adevăratele valori ale României.

Vă invit să ascultați întregul discurs, în limba engleză și română, [AICI](#).

Pe scara conacului, care a servit în acea zi drept tribună, li s-au alăturat Carolinei fiica acesteia, Ursula, și Sandel (Alexandru NEAGU), având în mâini un pachet despre care ni s-a spus că urma să fie oferit fiecăruia dintre participanți.

Pentru cei care nu au reușit să citească – sau, mai grav, nu au primit – prima parte a articolului din BIUAR-ul lunii noiembrie, precizez că Ursula RADU-Fernolend ocupă funcția de manager de proiect, iar Sandel (Alexandru NEAGU) pe cea de director în cadrul conducerii Fundației M.E.T. Sunt persoane în care Caroline are o mare încredere, oameni care au crescut, la propriu și la figurat, în preajma ei, dobândind din spiritul și energia pozitivă care au animat-o mereu. Împreună cu restul echipei – Michaela Türk, director dezvoltare și implementare proiecte, și Sabin Paltarac și Andrei Călugăr, asistenți manager – au realizat multitudinea de proiecte cu care fundația se poate mândri pe bună dreptate. Revenind la cadoul plin de simboluri pe care urma să îl primim fiecare la plecare, acesta conținea patru produse locale: o cană ceramică realizată de un meșter local, o mostră de rachiu obținut din merele livezii aflate în apropierea conacului, un borcan cu gem de mere, pregătit chiar de Caroline, și, nu în ultimul rând, o fiolă din sticlă cu agregatele care compun rețeta mortarului tip „Viscri”, folosit la restaurarea și reabilitarea clădirilor istorice, așezate stratificat, pentru a fi vizibile proporțiile în care trebuie utilizate. Despre conținutul suvenirului pregătit pentru participanți și despre program puteți afla mai multe [AICI](#) și [AICI](#).

În ultima parte a după-amiezii, am fost convocați de Michaela Türk și Andrei Călugăr la steagul albastru aflat pe lateralul clădirii conacului, urmând să ne deplasăm în sat pentru a vizita câteva obiective interesante.

Amănunte despre tur și lista obiectivelor se găsesc [AICI](#).

Prima oprire a fost „**Casa Voluntarilor**”. Redau în continuare, nu neapărat cuvânt cu cuvânt, cele explicate de Michaela în limba engleză, urmând ca cei interesați să o urmărească pe ea și, ulterior, pe Andrei – de data aceasta în română – în cele două înregistrări disponibile [AICI](#):

„La prima vedere, nu pare ceva impresionant. Este una dintre casele achiziționate de M.E.T., un proiect de conservare și reconversie. Inițial, a avut destinația de casă de oaspeți, însă vecinătatea cu magazinul satului nu s-a dovedit o idee bună. După-amiaza, unii localnici cumpărau băutură și o consumau pe loc, stând la un pahar de vorbă, de multe ori zgomotos, ceea ce îi împiedica pe oaspeții cazați aici să se bucure de liniște.

Ulterior, ne-am gândit să organizăm un magazin în care artizanii locali să își poată valorifica produsele, sub formă de suveniruri pentru turiști. Nici această soluție nu s-a dovedit viabilă, deoarece numărul turiștilor era prea mic, iar bugetul nostru nu ne permitea angajarea unui vânzător.

Odată cu trecerea timpului și cu accentul tot mai mare pus pe instruirea noilor generații, am realizat că putem reconverti spațiul într-un loc adaptat acestei nevoi. Atelierele organizate aici pentru copii sunt susținute de voluntari. Prin urmare, casa are astăzi două funcțiuni principale, în două spații distinct amenajate: unul destinat cursurilor teoretice și practice pentru diverse specializări, iar cel de-al doilea, destinat cazării voluntarilor care susțin aceste cursuri.”

A doua oprire a fost „Remiza Pompierilor”, a cărei realizare a făcut parte din obiectivul strategic al M.E.T. de a se implica activ în viața comunităților, în special a celor rurale, pentru a le ajuta să-și îmbunătățească calitatea vieții prin organizare, atragere de fonduri și sprijin extern.

Pompierii locali, care își desfășurau activitatea într-o construcție din apropiere, devenită insuficientă pentru noile cerințe, primiseră echipamente și un utilaj specific, precum și know-how-ul aferent, de la pompierii din Germania. În aceste condiții, s-a impus construirea unui spațiu adecvat care să le găzduiască activitatea. Grație unei campanii de strângere de fonduri desfășurate în Tirolul italian și cu asigurarea materialelor de către Primărie, a fost realizată clădirea din fața noastră, care cuprinde garaje și spații tehnice la parter, iar la etaj o sală destinată antrenamentului, instruirii și primirii partenerilor străini veniți în vizită în cadrul schimburilor de experiență.

O puteți asculta pe Michaela [AICI](#).

În ciuda unei ploi mărunte de toamnă, care nu ne slăbea, nimeni din grup nu s-a dat bătut. Din grupul nostru făceau parte, printre alte personalități, Giles Matthew Portman, Excelența Sa Ambasadorul Regatului Unit al Marii Britanii în România, împreună cu soția sa, Andrew Noble, fost ambasador al Regatului Unit, Eugen Vaida, președintele Asociației Monumentum, și Willemijn van Haaften, Excelența Sa Ambasadorul Regatului Țărilor de Jos în România.

Nu a durat mult și am intrat în gospodăria meșterilor populari renumiți la nivel local, național și internațional, Elena și Ioan PASCU

(<https://old.tribuna.ro/stiri/eveniment/ia-romaneasca-prinde-viata-in-mainile-unei-tesatoare-din-malancrav-de-la-firul-de-bumbac-trecut-prin-razboiul-vechi-la-minunate-creatii-traditionale-145608.html>)

Prima impresie, când pășești în curtea acestei familii de gospodari, este una surprinzătoare. Te-ai aștepta ca oameni atât de ocupați, capabili să creeze adevărate capodopere artizanale, să nu mai aibă timp și pentru mediul în care trăiesc. Ceea ce am văzut mi-a demonstrat însă că secolele în care aceste sate au fost locuite în principal de sași au lăsat urme adânci în mentalitatea localnicilor – ceea ce, pe aici, se numește „rânduiala ca la sași”. Nu trebuie să mă credeți pe cuvânt: accesați acest scurt film **AICI**.

În atelier, oaspeții s-au bucurat de o demonstrație practică, în cadrul căreia doamna PASCU a arătat, în mod concret, cum se nasc piesele de artizanat autentic, realizate exclusiv la comandă pentru cei care își doresc, de pildă, elemente ale costumului popular tradițional. Activitatea sa este promovată online de fiica ei. Domnul PASCU se ocupă de infrastructură, inclusiv de realizarea unui război de țesut „portabil”, cu ajutorul căruia se pot face deplasări în teritoriu, unde doamna PASCU susține cursuri și demonstrații practice pentru tinerii interesați să învețe și să ducă mai departe acest meșteșug.

În atelierul în care ne aflăm se țin, de două ori pe săptămână, cursuri la care participă un grup de fete și un băiat, lăsați să „fure meseria” pe care doamna PASCU nu ar vrea să o vadă pierdută. La finalul filmării se poate observa un al treilea război de țesut, pe care se lucrează un preș tradițional, întâlnit în majoritatea gospodăriilor de altădată, realizat din materiale textile reciclate, provenite din haine care nu mai puteau fi purtate. Iată cum o metodă tradițională a devenit extrem de actuală, într-un context în care reciclarea materialelor textile este considerată esențială în eforturile de reducere a încălzirii globale.

La plecare, am surprins o declarație de „dragoste” cât se poate de sinceră din partea ființei însărcinate cu paza gospodăriei, care, cu siguranță, s-a bucurat să ne aibă ca oaspeți și ar fi bucuroasă să ne revadă și cu altă ocazie. Afară se întuneca deja, iar ploaia mocănească nu ne slăbea, așa că ne-am grăbit să ajungem la ultimul obiectiv anunțat în turul nostru.

Excelența Sa domnul Giles Matthew Portman a fost primul care a pătruns în incinta Bisericii Evanghelice Fortificate din Mălâncrav, județul Sibiu, comuna Laslea, construită în secolul al XIV-lea pe locul unei bazilici romanice mult mai vechi:

https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_fortificat%C4%83_din_M%C4%83l%C3%A2ncrav.

În interior ne-a așteptat un vechi partener al Fundației M.E.T. Am beneficiat de explicații extrem de competente din partea domnului Kiss Loránd, specialist restaurator de frescă pictată, care activează de peste 20 de ani în domeniu, ocupându-se în special de monumente din Transilvania

<https://www.frh-europe.org/interview-with-lorand-kiss-restorer-of-church-frescoes-and-murals/>.

Prezentarea, susținută mai întâi în limba engleză, apoi în română, ne-a oferit informații deosebit de interesante despre pictura murală, unică prin faptul că, în mod excepțional, s-a păstrat integral o pictură din perioada catolică, deși biserica a servit ulterior cultului protestant evanghelic. Astfel, pictura nu a fost niciodată acoperită, rezistând din perioada medievală până astăzi în condiții remarcabile, datorită tehnicii fresco, care presupune aplicarea pigmentilor pe tencuiala încă umedă. Se pot observa însă și zone unde pictura nu s-a păstrat la fel de bine, semn că aplicarea culorii a fost întârziată, iar tencuiala apucase să se usuce. Întreaga explicație poate fi urmărită [AICI](#), iar pentru detalii suplimentare puteți descărca imaginile de interior realizate în timpul filmării [AICI](#).

Seara s-a încheiat cu o cină în salonul conacului, unde atmosfera a fost întreținută de corul din Viscri, din care face parte și Ursula Radu-Fernolend. Repertoriul a inclus cântări corale religioase și tradiționale săsești, pentru cor la trei voci, din culegerea Malmkrog Chorbuch, realizată de organista Ursula Philippi și violoncelistul Kurt Philippi, pe când aceștia erau coordonatori muzicali ai Bisericii Evanghelice. În a doua parte a recitalului, membrii corului au înconjurat pianul din încăpere, continuând cu piese binecunoscute din repertoriul coral internațional, la care s-au alăturat cu plăcere și cei aflați la mese.

Pe tot parcursul zilei, atmosfera a rămas destinsă, plină de bună dispoziție. Cum ar fi putut fi altfel, când, în preajma Carolinei Fernolend, toată lumea se simțea bine, viaie și încărcată de energie pozitivă, de parcă nu ne-am fi aflat la finalul unei zile solicitante, în care ea își asumase cu succes rolul de gazdă?

Vă puteți bucura de aceste momente artistice [AICI](#).

Înainte de a ni se servi cina, au luat cuvântul câțiva dintre oaspeții importanți aflați alături de noi în acea seară. Caroline le-a mulțumit tuturor, iar în încheiere s-a adresat Excelenței Sale Andrew NOBLE, fost Ambasador al Regatului Unit al Marii Britanii în București, și soției sale, Helene, persoane foarte apropiate sufletului ei, după cum a mărturisit cu multă și sinceră emoție în glas. A menționat că, împreună cu toți membrii fundației, le este profund îndatorată pentru sprijinul acordat la începuturile activității, atât prin promovare, cât și prin intermedierea unor contacte esențiale cu alte organizații non-profit. Le-a mulțumit, de asemenea, pentru faptul că s-au deplasat din Marea Britanie special pentru a fi prezenți la această întâlnire importantă, care a marcat aniversarea a 25 de ani de existență a Fundației.

Excelența Sa Andrew NOBLE, vizibil emoționat, la fel ca și soția sa, Helene, a apreciat efortul neobosit al Carolinei și al întregii echipe, încheindu-și cuvântarea printr-o îmbrățișare a Carolinei. Aceasta, cu emoție vădită în glas, ne-a declarat la final:

„Am primit astăzi atât de multă dragoste de la fiecare dintre voi, dragoste pe care o voi duce cu mine și pe care o vom împărtăși cu echipa Mihai Eminescu Trust. O dragoste care ne va da puterea să continuăm pentru următorii 25 de ani. Îmi doresc ca acest conac să fie la fel de plin și peste încă 25 de ani. Poftă bună!”

Ultimele discursuri și momentul de încheiere le puteți asculta [AICI](#).

POZĂ DE GRUP cu majoritatea celor care au participat în calitate de prieteni și admiratori ai Fundației M.E.T.

ROMÂNIA - MANIFEST AL FORMELOR

Fragmente pentru viitor – arhitectura românească între inovație, diversitate și dialog

Pe 17 octombrie 2025, ora 19:30, la Palatul Quintanar – unul dintre cele mai importante ansambluri arhitecturale din Segovia – a fost inaugurată o amplă expoziție de arhitectură românească **România. Manifest al formelor**. **Fragmente pentru viitor**, curatoriată de Ileana Tureanu, președinta Uniunii Arhitecților din România, în prezența lui Giovanni Ferraro, directorul Palatului Quintanar, arhitectei Ioana Alexe, autoarea conceptului grafic expozițional, Andy Arif, jurnalist, editor, fotograf și videograf al revistei *Arhitectura* și a Mariei Pop, directorul ICR Madrid. La vernisaj a participat reputatul prof. dr. arhitect Dorin Ștefan, Membru Corespondent al Academiei Române autorul emblematicului Centru Constantin Brancuși, din cadrul Muzeului de Artă din Craiova, căruia îi este dedicată o secțiune a expoziției.

Creatorii prezentați sunt pionieri, deschizători de drumuri și căutători ai noului, legați de firul roșu al aventurii și riscului.

În primele săli ale palatului renaștentist, publicul va descoperi o parte din universul lui Brâncuși, prin fotografii ale montării Coloanei Infinitului și prin impresionantul portret realizat de Marcel Iancu, publicat în revista *Contemporanul* (nr. 64, 1926, Anul V). De asemenea, sunt expuse machete ale „reședințelor moderniste” semnate de Marcel Iancu – precum imobilul Solly Gold, Vila Jean Juster sau Ștrandul Kiseleff – alături de analize tranșante din manifestul Asociația pentru urbanistica Bucureștilor. Către o arhitectură a Bucureștiului (1935), semnat de Iancu, Horia Creangă și Octav Doicescu.

Un alt spațiu este dedicat arhitectei Ioanei Grigorescu, care a redat splendoarea bisericilor pictate din nordul Moldovei și a contribuit decisiv la includerea acestora pe lista patrimoniului mondial UNESCO. Sunt expuse schițe, fragmente de proiecte, obiecte personale și piese de ceramică din Fondul documentar „Ioana Grigorescu”, aflate în patrimoniul Uniunii Arhitecților din România.

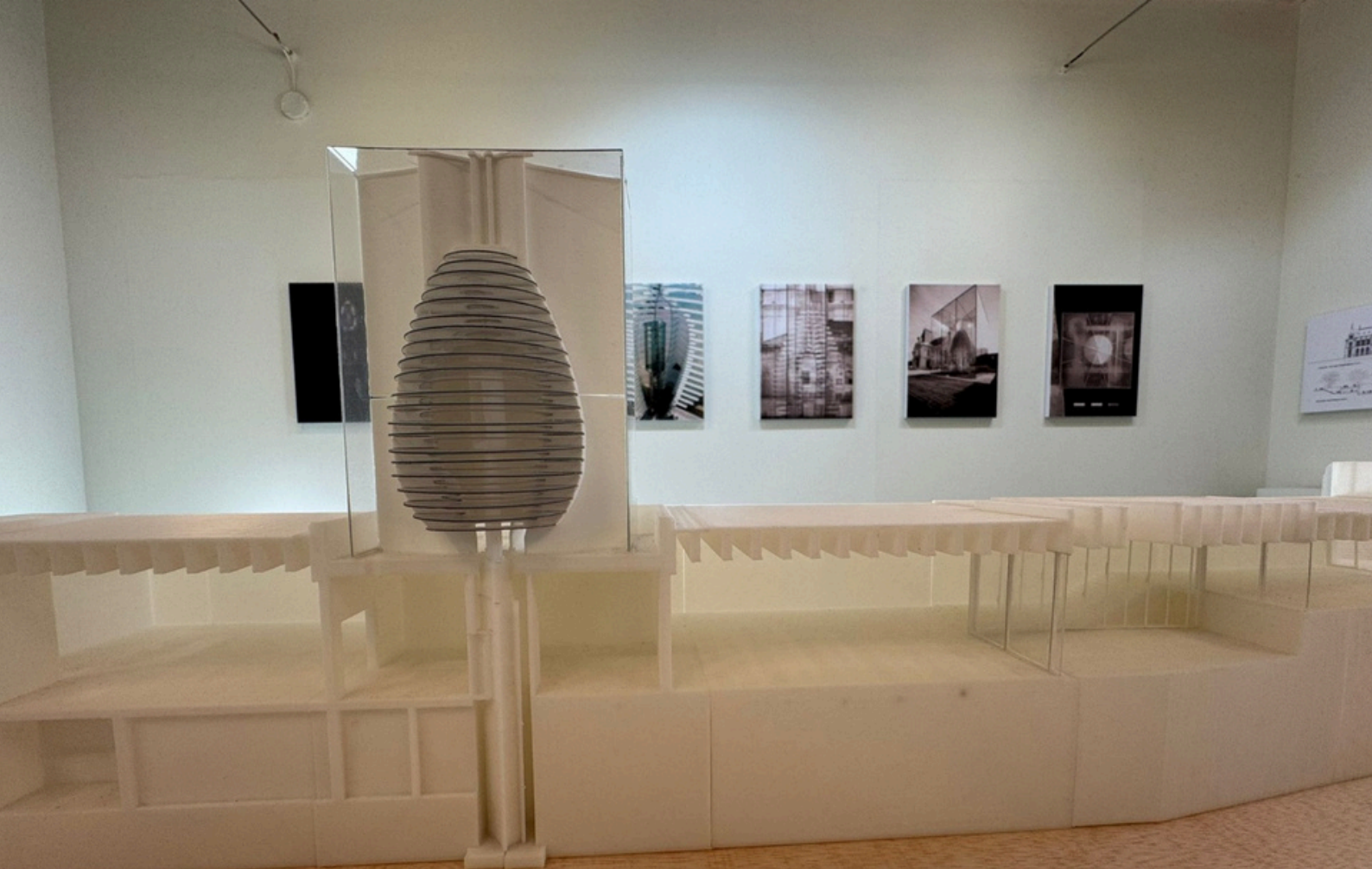

Universul lui Dorin Ștefan, unul dintre cei mai influenți arhitecți contemporani români, cunoscut pentru caracterul inovativ și non-convențional al proiectelor sale include lucrări descrise adesea drept „sculpturi locuite”, punți între artă și arhitectură. Centrul „Constantin Brâncuși” este un proiect ce realizează o legătură profundă între opera sculptorului și spațiul construit.

„E ca un început al lumii, care poartă amprenta lucrării Măiastra – o legătură vizibilă cu universul lui Brâncuși”, explică muzeograful Lucian Rogneanu, traducând metafora arhitecturală propusă de Dorin Ștefan.

Un loc aparte în acest puzzle arhitectural este dedicat femeilor din arhitectura românească: de la Virginia Andreescu Haret și Henrietta Delavrancea pioniere ale perioadei Regina Maria, până la Margareta Brender, prima femeie membră a Asociației Arhitecților din Catalonia, până la cele mai tinere talente ale arhitecturii contemporane. Expoziția evidențiază rolul de pionier european al prezenței femeilor într-un mediu profesional predominant masculin, naturațea și firescul cu care femeile din Romania au fost acceptate și s-au exprimat în arhitectură.

Creatorii prezentați alcătuiesc o grupare de vizionari – exploratori ai necunoscutului, uniți prin dorința de a depăși limitele și de a-și asuma riscul inovației. Fragmentele prezentate reconstruiesc procesul prin care arhitectura românească s-a definit prin experiment, nu prin certitudini.

Expoziția invită vizitatorii să urmeze traseele curajului și ale inovației, să descopere gesturile subtile care au transformat formele, limbajul și percepția spațiului și să înțeleagă că viitorul arhitecturii se clădește din idei vii. Proiectul de la Palatul Quintanar reunește panouri, obiecte, machete, materiale video și filme documentare transformând spațiul într-o experiență imersivă.

Expoziția, organizată de Uniunea Arhitecților din România, Institutul Cultural Român de la Madrid și Palatul Quintanar din Segovia, sub auspiciile Ambasadei României în Regatul Spaniei, este deschisă publicului până la sfârșitul lunii ianuarie 2026.

CAPĂT DE LINIE PENTRU PROIECTUL NEOM

Cum a fost distrus orașul utopic al Arabiei Saudite de legile fizicii și ale finanțelor

Când a început construcția orașului de sticlă din inima megaproiectului Neom, The Line (Linia) era menită să demonstreze amploarea ambiției prințului moștenitor Mohammed bin Salman de a transforma Arabia Saudită dintr-o țară dependentă de comerțul cu petrol într-o economie digitală alimentată de energia regenerabilă. Trei ani mai târziu, însă, visul liderului saudit s-a ciocnit cu realitatea: costurile au explodat, investițiile străine nu s-au materializat, iar proiectul utopic de trilioane de dolari al Riadului s-a risipit ca un miraj în deșert.

SURSA: www.digi24.ro

Orașul The Line includea un peisaj urban unic, fără străzi sau mașini normale, conectat la surse de energie regenerabilă și construit în linie dreaptă din Golful Aqaba și până în munții Hejaz. Foto: Profimedia Images

The Line urma să fie o structură uriașă cu pereți de sticlă, lungă de 170 de kilometri și înaltă de 500 de metri, în care să încapă un oraș de 9 milioane de oameni. Orașul includea un peisaj urban unic, fără străzi sau mașini normale, conectat la surse de energie regenerabilă și construit în linie dreaptă din Golful Aqaba și până în munții Hejaz. „Se spune despre multe proiecte care au loc în Arabia Saudită că nu pot fi realizate, ca sunt foarte ambițioase”, a spus prințul moștenitor, zis și MBS, într-un documentar de pe Discovery Channel despre The Line. „Pot să continui să spună asta și noi putem să continuăm să le demonstrăm că se înșală.”

Dar, pe măsură ce proiectele au avansat, până și arhitecții care lucrau la The Line au început să se întrebe dacă structura va putea fi finalizată vreodată în forma în care a fost ea imaginată. Astăzi, după ce s-au cheltuit cel puțin 50 de miliarde de dolari, deșertul este plin de piloni de fundație și șanțuri adânci care se întind pe distanțe de zeci de kilometri, dar prima fază a proiectului Neom nu mai este nici pe departe la fel de ambițioasă ca la început.

Proiectul revoluționar din mijlocul deșertului riscă să intre în categoria celor mai nebunești nereușite ale lumii

Oficialii saudiți au spus că The Line a rămas „o prioritate strategică” ce va transforma civilizația umană „schimbând felul în care oamenii trăiesc” - un proces de „dezvoltare multigenerațională de o amploare și o complexitate fără precedent”. Cu toate că angajații Neom spun că o mare parte din proiectul Neom ar putea fi construită din punct de vedere tehnic, ei nu mai sunt convinși că există cineva dispus să acopere costurile uriașe. Lucrările de construcție au încetinit peste tot, de la stațiunea de schi Trojena din mijlocul deșertului, unde ar fi trebuit să se țină Jocurile Asiatice de Iarnă din 2029, și până la stațiunea de lux Sindalah din Marea Roșie, care a fost închisă la scurt timp după deschiderea oficială, după ce „problemele de design” și banii „risipiți” l-au scos din sărite pe MBS, potrivit The Times.

Stațiunea de lux din insula Sindalah a fost închisă la scurt timp după deschiderea oficială, după ce „problemele de design” și banii „risipiți” l-au scos din sărite pe liderul saudit. Foto: Profimedia Images

Oficialii proiectului spun că atenția s-a mutat acum pe „ingineria complexă și proiectarea în detaliu a primei faze” din The Line. Un fost angajat, însă, a spus că toată lumea știe că proiectul nu se va realiza, iar tot ce rămâne de făcut este să găsească o cale să îl facă și pe MBS să înțeleagă acest lucru.

Interviurile realizate de Financial Times cu peste 20 de persoane care au lucrat la orașul de sticlă din mijlocul deșertului – de la arhitecți și ingineri, până la foști directori executivi – arată cum visul lui MBS a fost învins de legile fizicii și ale finanțelor. Unul dintre cele mai îndrăznețe experimente urbane din istoria modernă – o încercare de a construi o metropolă de la zero, doborând orice obstacol geografic sau precedent istoric – este acum în pericol să intre în categoria celor mai nebunești nereușite ale lumii.

Mai mult ciment decât produce Franța într-un an și „60% din producția globală de oțel” pentru un singur proiect

Deși bugetul inițial al proiectului Neom era de 1,6 trilioane de dolari, ulterior, costurile totale au fost estimate la aproximativ 4,5 trilioane de dolari – cam cât întreg PIB-ul pe un an al Germaniei. Pentru a finaliza doar primele 20 de module ale The Line (16 kilometri din totalul de 170), echipele de construcție ar avea nevoie anual de o cantitate de ciment mai mare decât toată producția de ciment pe un an a Franței și „60% din producția globală de oțel verde”, potrivit unui proiectant. Pentru a termina 12 module până în anul 2030, ar fi fost nevoie de un ritm de livrare a materialelor de construcție extraordinar de rapid: un container de 12 metri lungime la fiecare opt secunde, non-stop.

Lucrările de construcție au încetinit în tot megaproiectul Neom, inclusiv în stațiunea de schi Trojena construită în mijlocul deșertului, unde ar fi trebuit să se țină Jocurile Asiatice de Iarnă din 2029. Foto: Profimedia Images

75 de echipe de arhitecți au lucrat pentru a proiecta fiecare cartier al orașului The Line, care avea să includă un palat regal de 500 de metri înălțime. Inginerul infrastructurii orașului, James Middling, a comparat The Line cu inventarea becului, care a revoluționat felul în care oamenii trăiau. „Acele oportunități erau prezente zilnic în The Line.”

„Dacă păsările nu vor fi tăiate în bucăți de turbinele eoliene, ele se vor lovi de un zid de 500 de metri înălțime”

În ciuda resurselor uriașe alocate proiectului, unele probleme de design au fost imposibil de rezolvat. The Line ar fi blocat calea de migrație a mai multor specii de animale, inclusiv milioane de păsări care zboară din Europa și Asia pentru a ierna în Africa, printre care se numără și câteva specii amenințate cu dispariția. „Dacă păsările nu vor fi tăiate în bucăți de turbinele eoliene, ele se vor lovi de un zid de 500 de metri înălțime”, a spus unul dintre proiectanți.

Până la finalul anului 2023, această primă fază a proiectului a fost redusă de la 20 de module la doar trei. Marile investiții din străinătate nu s-au materializat, iar managerii proiectului de construcție au început să își piardă speranța că The Line va mai putea fi finalizată vreodată.

Deși bugetul inițial al proiectului Neom era de 1,6 trilioane de dolari, ulterior, costurile totale au fost estimate la aproximativ 4,5 trilioane de dolari – cam cât întreg PIB-ul pe un an al Germaniei. Foto: Profimedia Images

EXPOZIȚII ȘI EVENIMENTE CULTURALE SIBIENE

INFO 7

DE DORIN BOILĂ

**„PANORAMA TRANSILVANIA” –
FOTOGRAF STEFAN JAMMER**

PARTEA I-A

În această toamnă, la Centrul evanghelic german „Casa de Cultură & Dialog Friedrich Teutsch”, aflat în axul Parcului intramuros ASTRA, în ansamblul Bisericii evanghelice Sfântul Ioan (Johannes), a fost deschisă publicului o impresionantă expoziție documentară asupra comorilor ambientale și mai ales de arhitectură din Transilvania – aceea devenită în ultimul mileniu un habitat multiconfesional, deci multicultural.

Panourile au cuprins o mică parte din materialul fotografiat cu răbdare de artistul fotograf Stefan Jammer, plus texte documentare pe capitolele pe care a fost ordonat un extras din volumul total de cca 6000 de imagini.

În prezența acestui semnificativ fapt de cultură, am două observații care mi se par importante:

a) Expoziția și materialul fotografic realizat sunt de o valoare documentară inestimabilă, mai ales în această zonă contemporană în care tranziția tot mai accelerată schimbă efectiv de la o zi la alta peisajul natural, peisajul construit și cel agricol – deci întreg Peisajul Cultural al fiecărei regiuni. Știm cu toții că Transilvania este în mod special dăruită cu valori de patrimoniu istoric, așa că acțiuni de genul celei descrise se constituie ca un relevu fotografic al acestui patrimoniu, în întreg contextul peisager contemporan.

b) Un element cu totul inedit se adaugă valorii culturale a acestui demers: situația geo-politică din Estul Europei, devenită teatru de operațiuni militare (de tip clasic, dar și de tip nou ca operații aeriene, plus un nemaîntâlnit război pe internet), reconfigurează inclusiv viața politică și culturală a comunităților aflate aproape de granițele Ucraine.

Astfel că o asemenea expoziție capătă și valențele unei atitudini de strategie culturală, afirmând explicit că în componența Peisajului cultural românesc, mai ales în zona Transilvaniei, opțiunea europeană este înscrisă definitiv, prin:

- moștenirea culturală a unei populații vest-europene saxone, care a modelat aici viața economică și social-inter-comunitară, în relația cu populația autohtonă și alte etnii ținând de imperiile politice central-europene;
- istoria principatului transilvan, care, având componenta etnică românească legată de celelalte principate extracarpatiche, s-a poziționat exclusiv în opțiunile politic-civilizaționale pe orientarea spre Vestul european.

Încep prezentarea expoziției cu un capitol definitoriu pentru creșterea generală a unei societăți civilizate:

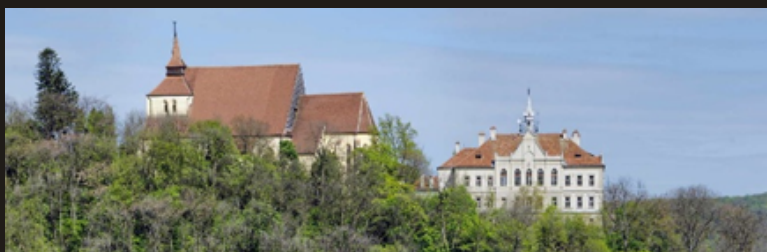
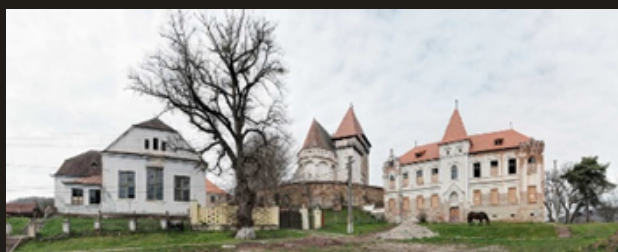
ȘCOLI & COLEGII

Primele școli din Transilvania sunt menționate în orașele săsești – școlile latine din Sebeș în 1352, din Sibiu în 1380 și Brașov în 1388. În orașe, ordinele monahale ofereau învățământ școlar: în Sighișoara, în Orașul de jos, nefortificat, pe domeniul construit încă din secolul al XII-lea al Azilului de mai târziu erau instruiți contra cost și elevii de alte etnii; se menționează și o veche școală a Spitalului.

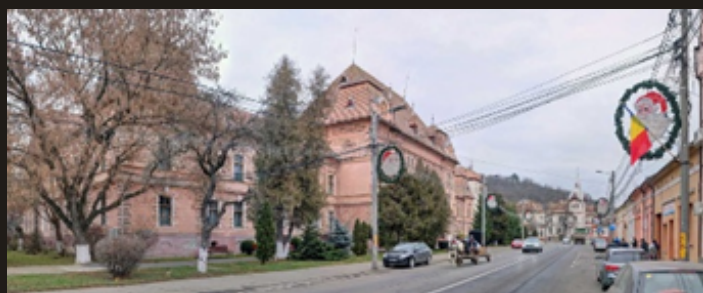
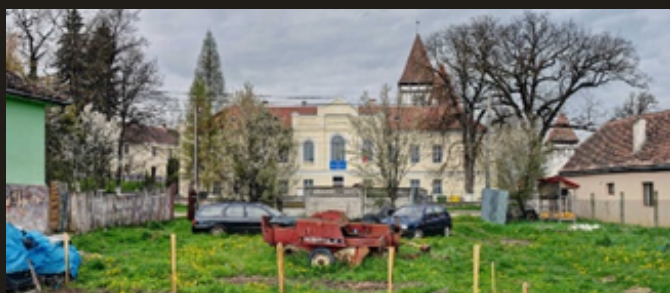

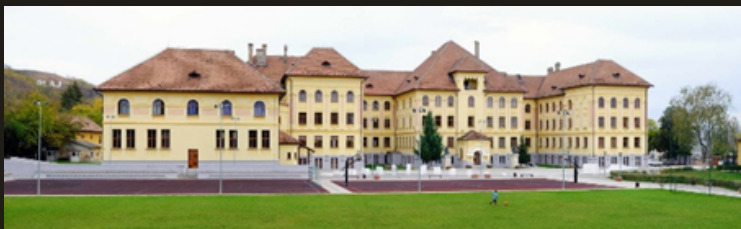

Reforma târzie a adus, începând cu 1542, o schimbare fundamentală în sistemul școlar: școlile latine au devenit gimnazii, apoi gimnazii academice – cum a fost cazul în 1555 și apoi 1578 la Sibiu, – actualul Colegiu Brukenthal funcționând în clădirea barocă din 1779/81. Au fost înființate numeroase gimnazii, cum ar fi cel din Brașov în 1541, astăzi într-o clădire școlară renovată în 1748; încă un corp de clădire a fost construit în 1835, iar altul în 1912. Școala din Deal din Sighișoara, menționată pentru prima dată în 1522, a fost precedată de o școală latină performantă. Schola majoris, construită în 1607 pe Dealul Școlii, a mai primit în 1619 o altă clădire școlară. În 1792/93 a fost construită noua Școală din Deal, care a fost supraetajată în 1901. Din 1823 au fost înființate acolo Seminarul de dascăli și predicatori, Școala civică și „Școala savanților” – din 1850 cu limbile maghiară și română ca materii opționale. În 1892 seminarul a fost desființat.

După introducerea în 1722 a învățământului obligatoriu pentru sași, în 1724 a fost înființată în Sebeș o Școală superioară sub forma de seminar, pentru care a fost construită în 1784, în partea de vest a bisericii evanghelice, o nouă clădire, care a fost extinsă în 1863/69. În Mediaș este menționată o școală în 1586. Gimnaziul primește în 1909/12 noua clădire Art Deco proiectată de Fritz Balthes. Fundația rezultată din Universitatea Săsească a finanțat construirea mai multor clădiri de gimnaziu. Liceul romano-catolic fondat în 1837 în Brașov, într-o clădire din 1900 din nordul orașului vechi, este astăzi Colegiul maghiar Áprily Lajos.

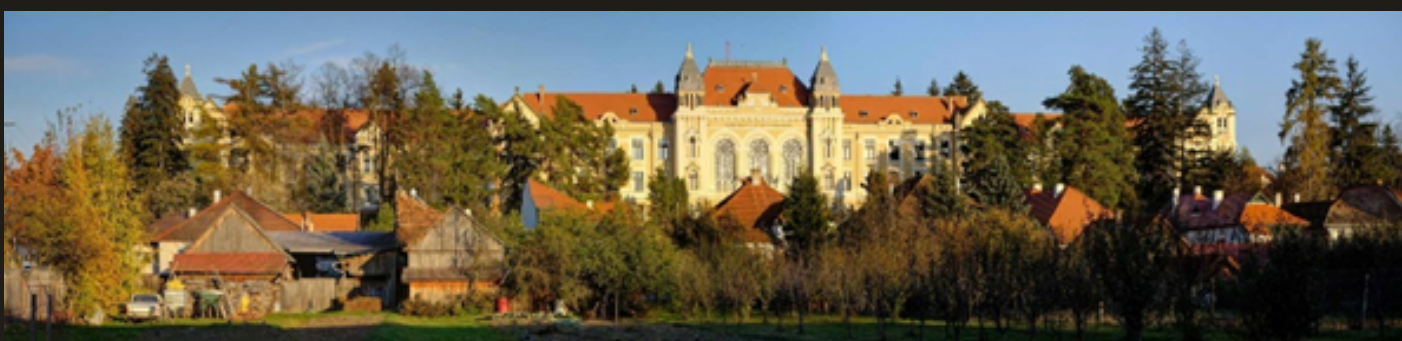

Pe Pământul crăiesc sunt menționate și primele școli românești, cum ar fi cea din Brașov din 1497 – cu clădirea școlii din 1595/95, extinsă în 1760 – și cea din Săliște, menționată în 1616, într-o clădire școlară eclectică din 1821. La începutul Epocii moderne, școlile elementare erau exclusiv sub patronajul Bisericii. Pentru maghiarii din Transilvania era caracteristică diversitatea învățământului confesional, confesiunea cea mai deschisă față de învățământul obligatoriu fiind cea unitariană, urmată de cea reformată și de cea catolică.

Absolutismul a modernizat și uniformizat învățământul gimnazial, în timp ce statul dualist a înființat cu ușurință noi licee și școli profesionale. În dualism, politica școlară oficială a mizat pe maghiarizarea învățământului gimnazial. Pentru a proteja diaspora maghiară, guvernul a înființat licee maghiare și în zone nemaghiare, cum ar fi la Sibiu – în 1868, din colegiul iezuit din 1692, clădirea din 1897/98 găzduind azi Colegiul Gheorghe Lazăr – și la Făgăraș, la 1907/09, azi Colegiul Radu Negru. Școlile gimnaziale din Cluj, Aiud și Târgu Mureș se bucurau de o bună reputație la nivel național, iar gimnaziul piarist din Cluj era frecventat de un număr mare de elevi români. Sistemul școlar maghiar a fost completat de Universitatea Franz Joseph din Cluj, înființată în 1872, azi Universitatea Babeș-Bolyai.

Primul gimnaziu românesc a fost fondat de greco-catolici în 1754, la Blaj. În perioada absolutismului, în 1850 a fost înființat gimnaziul ortodox din Brașov (1854), astăzi Colegiul Andrei Șaguna, și Gimnaziul grăniceresc "Francisc-Iosefian," greco-catolic, din Năsăud (1863), în prezent Colegiul George Coșbuc, în clădirea școlară din 1887/88. Școlile elementare erau tot sub autoritatea celor două Biserici. După compromisul austro-ungar, din 1868 s-au introdus învățământul obligatoriu și, în același timp, libertatea de predare; în consecință au fost înființate o serie de școli bisericești și comunale, printre care un seminar pentru învățători în Deva, în 1868. În timpul dualismului existau 5 licee românești și 6 instituții de formare a învățătorilor români.

În special cele patru comitate locuite de secui au beneficiat de școli finanțate de stat. Liceul teoretic Tamási Áron folosește o clădire construită în 1910/11, care a aparținut gimnaziului romano-catolic din Odorheiu Secuiesc, la rândul său succesor al unui colegiu iezuit din 1593, care a urmat unei școli dominicane din secolul al XIV-lea. Colegiul Márton Áron din Miercurea Ciuc a fost, de asemenea, un gimnaziu romano-catolic, a cărui clădire a fost construită în 1909/11. Colegiul Nagy Mózes din Târgu Secuiesc a fost fondat în 1680 și mutat în 1696 în Kanta, care între timp a devenit un cartier al orașului. Școala a devenit Gimnaziul Superior Catolic în 1898, iar în 1905 a primit clădirea actuală.

Colegiul Alexandru Papiu Ilarian din Târgu Mureș, un liceu teoretic multicultural cu limba de predare română și germană, a înlocuit o școală superioară de fete, maghiară, din 1912/13. Colegiul Aurel Vlaicu din Orăștie a înlocuit în 1919 Colegiul reformat maghiar Kún Kocsárd, construit în 1847. Colegiul Horea, Cloșca și Crișan din Alba Iulia a fost inaugurat în 1919 în clădirea fostei Școli de stat maghiare; clădirea actuală datează din 1940.

Liceul Mihai Viteazul din Turda, inițial Liceul Franz Joseph, a fost fondat în 1909. În timpul dualismului, în 1871 a fost înființată la Cluj o școală normală maghiară pentru învățători, care s-a mutat într-o clădire nouă în 1912. După unirea cu România, aceasta a devenit școală românească pedagogică de băieți. Din 1970, aici a funcționat o școală pentru cadrele de partid, iar astăzi este Liceul Teoretic Avram Iancu. În Dej a fost construită în 1900 o clădire eclectică pentru Liceul de stat maghiar din 1897, astăzi Colegiul Andrei Mureșanu. Colegiul Liviu Rebreanu din Bistrița folosește clădirea Gimnaziului evanghelic de băieți, construită în 1910/11.

Constatând că din imaginile pe acest capitol lipsește prima școală românească din Transilvania, care exista înainte de anul 1400 în cartierul românesc al Brașovului, inserez această completare.

Sub protecția Bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului s-a înființat în sec. XIV prima școală de pe teritoriul României, menționată în 1399 de către Papa Bonifaciu care vorbea „despre ciracii (elevii) din Șcheii Brașovului”. Școala de piatră a fost construită în 1597 și reclădită în 1760, adăugându-i-se un etaj. Începând cu anul 1559, limba de predare în această școală era româna. Aici s-a scris prima gramatică românească iar Diaconul Coresi a tipărit primele cărți în limba română (pe hârtie fabricată într-o manufactură brașoveană).

Mai multe imagini puteți vedea pe linkul de mai jos:

<https://we.tl/t-j114n4YURi>

ARH. IOSIF DORIN BOILĂ.

FAȚADE CU AUTOREGLARE TERMICĂ

URMĂTOAREA ETAPĂ ÎN ARHITECTURA SUSTENABILĂ

ARHISPEC

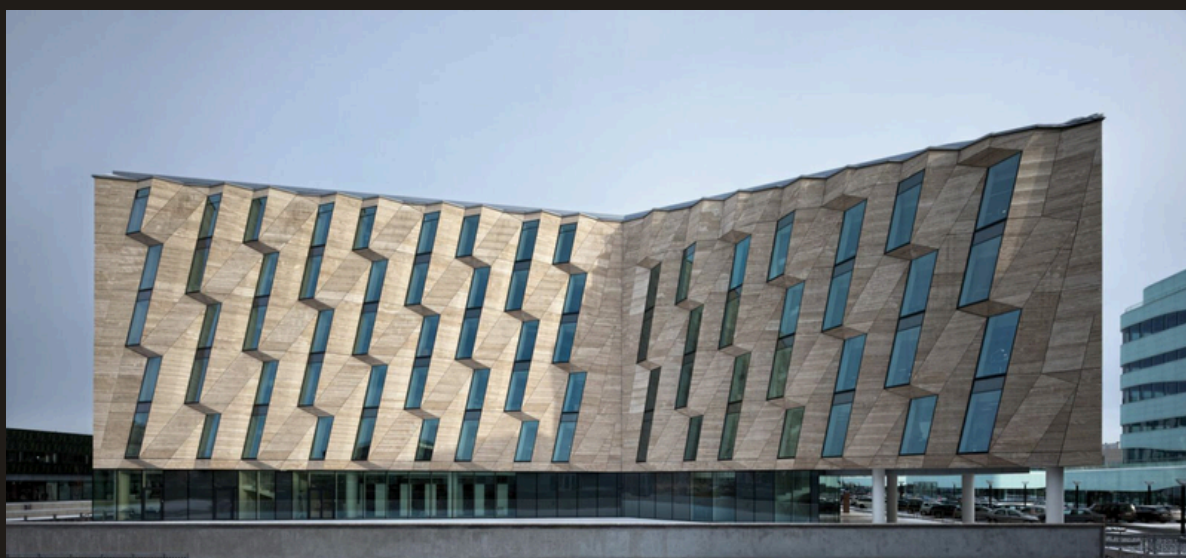
Arhitectura sustenabilă trece printr-un moment interesant, în care fațadele nu mai sunt privite doar ca membrane de protecție sau expresie estetică, ci ca sisteme inteligente capabile să gestioneze lumina, căldura și confortul interior fără intervenții mecanice masive.

Tot mai multe cercetări și proiecte recente arată că forma și performanța unei clădiri sunt mult mai legate decât am fi tentați să credem. Iar această legătură deschide spațiu pentru inovație reală, în care geometria devine un instrument de control climatic.

Un exemplu devenit deja reper este **sediul Horten din Copenhaga**, proiectat de 3XN. Amplasată pe malul mării, clădirea primește un aport solar considerabil, iar răspunsul arhitectural a venit sub forma unei fațade articulate în planuri fracturate, fiecare fereastră fiind orientată astfel încât să evite expunerea directă la soare. Panourile termoizolate placate cu travertin preiau încărcarea termică, reduc strălucirea și limitează consumul energetic estimat cu aproximativ 10%.

Rezultatul este o clădire care își gestionează singură mare parte din aportul solar, fără jaluzele, copertine sau sisteme suplimentare. În plus, geometria în zig-zag creează efectul neașteptat ca toți angajații să beneficieze de câte un „colț de lumină”.

Cercetările recente confirmă că astfel de strategii încă sunt insuficient explorate. O analiză realizată la [University of Adelaide](#) asupra a peste 200 de studii arată că auto-umbrirea clădirilor este discutată fragmentar, deși impactul radiației solare este unul dintre factorii fundamentali ai performanței energetice. Concluzia: geometriile adaptive, texturile profunde și materialele cu comportament variabil pot juca un rol decisiv în reducerea consumului, dacă sunt integrate încă din faza de concept.

La o scară mai fină, cercetătorii de la [University of Bristol](#) au analizat posibilitatea de a răci pasiv o clădire prin texturarea panourilor de fațadă. Inspirați de structura pielii de elefant — un organism care folosește auto-umbrirea și evaporarea pentru a-și menține temperatura — aceștia au creat panouri din beton cu morfologii adânci, special gândite pentru a genera curenți de aer și a reține cantități mici de apă. Testele cu camere termice au arătat că panourile profund texturate pierd semnificativ mai multă căldură decât suprafețele plane, demonstrând potențialul real al microgeometriilor pentru răcire pasivă.

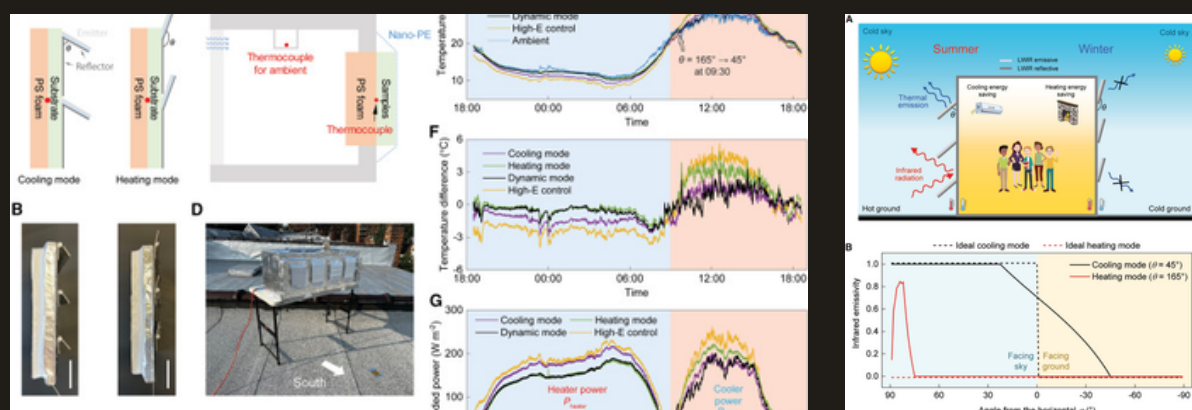
Alte echipe de cercetare merg mai departe și explorează adaptabilitatea pe tot parcursul anului. La Columbia University, inginerii au dezvoltat [FinWall](#), un concept de fațadă alcătuit din lamele rotative tratate diferit pe cele două fețe: una cu emisivitate ridicată, cealaltă cu emisivitate scăzută. Vara, lamelele sunt orientate astfel încât să reflecte radiația solară înapoi spre cer, iar iarna sunt răsucite pentru a reține căldura. Modelările energetice arată că un astfel de sistem ar putea reduce consumul anual cu până la 24% față de un perete standard cu emisivitate ridicată, ceea ce ar reprezenta un salt important în performanța energetică a anvelopelor.

În toate aceste exemple apare o idee comună: fațada nu mai este un produs finit, ci un mecanism care interpretează lumina și căldura într-o manieră aproape „instinctivă”. Formele nu sunt alese doar pentru expresie arhitecturală, ci pentru rolul lor activ în gestionarea microclimatului. Modurile în care îndoiturile, textura sau orientarea unei suprafețe influențează convecția, radiația sau evaporarea capătă, în acest context, o importanță strategică.

Este un moment în care arhitectura climatică reintră în prim-plan, dar cu instrumente complet noi. Dacă până acum soluțiile se rezumau la brise-soleil, copertine sau sticlă performantă, direcția actuală arată către sisteme integrate care tratează fațada ca pe un organism capabil să răspundă, să se adapteze și, într-o anumită măsură, să „gândească” relația cu soarele. Într-o industrie presată de reglementări, de schimbări climatice și de nevoia de eficiență energetică reală, aceste mecanisme pot oferi alternativa mult așteptată la tehnologiile mecanice energofage.

Arhitectura următorului deceniu va fi influențată masiv de această trecere de la suprafață la comportament. Iar fațadele — cele mai expuse elemente ale unei clădiri — par să fie primele care intră cu adevărat în această eră a performanței adaptive.

IONEL VITOC 85

Lansare de carte *Acasă e acolo unde clădești*

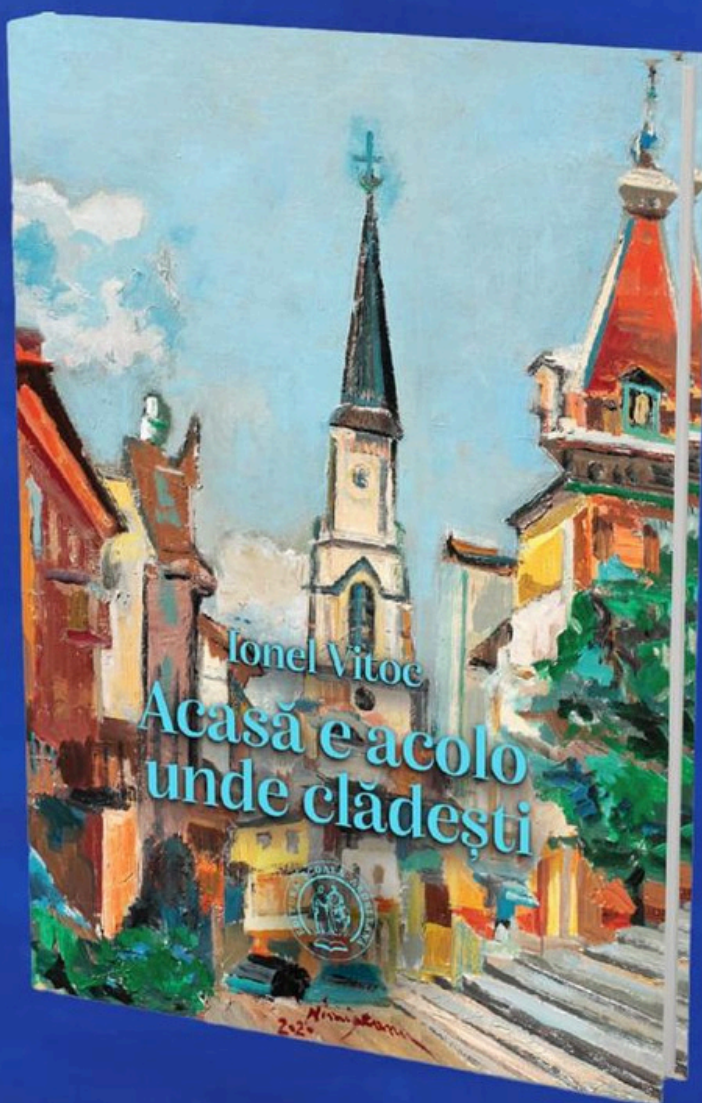
Prezentarea Revistei *Orașul*, nr. 67-68/2025

Prezintă: Teodor Ardelean, Horia Bădescu,
Ion Cristofor, Mircea Popa, Adrian Țion, Vasile G. Dâncu

Concert de colinde: Grupul APPV Cluj

Organizatori: Editura Școala Ardeleană,
Muzeul Etnografic al Transilvaniei

Sâmbătă, 20 decembrie 2025, ora 12:00,
Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Sala Reduta

SURSA:
CLUJULCULTURAL.RO

Sâmbătă, 20 decembrie 2025, începând cu ora 12:00, a avut loc lansarea volumului „Acasă e acolo unde clădești” de Ionel Vitoc. În cadrul lansării a avut loc prezentarea Revistei „Orașul”, nr. 67-68/2025. Evenimentul va avea loc la Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Sala Reduta. Invitați: Teodor Ardelean, Horia Bădescu, Ion Cristofor, Mircea Popa, Adrian Țion, Vasile G. Dâncu. Organizatori: Editura Școala Ardeleană, Muzeul Etnografic al Transilvaniei.

IONEL VITOC: *Se spune că „Omul sfințește locul!”. Aceasta e nobila misiune a noastră. Dincolo de orice alte atribute pe care le are firea clujeanului, dincolo de freamătul zilelor efemere pe care le traversăm, putem lăsa ceva în urmă. Putem să ne gândim la viitorul acestui oraș. Orașul va purta în viitor, astfel, și însemnele generațiilor care astăzi îl populează.*

IRINA PETRAȘ: *Puse acum împreună între copertele unei cărți, editorialele alcătuiesc un întreg consistent, mărturia rotundă și expresivă a unui om pentru care apartenența la un neam, la o lume, la un timp și la un loc nu e vorbă în vânt. Ea înseamnă responsabilitate, dăruire, veghe.*

TITU POPESCU: *Gândite ca editoriale/articole de fond pentru numerele succesive ale revistei „Orașul”, textele de față fac dovada unui arhitect ce depășește perimetrul artei sale, dar fără a o părăsi: el are ochii deschiși spre mișcările ambientale, spre marile chestiuni ale zilei, spre problematica întregii societăți față de care simte nevoia să-și exprime punctul de vedere, care e unul echilibrat și adevărat.*

CONSTANTIN ZĂRNESCU: *Poate că, aici, arhitectul și publicistul Ionel Vitoc s-a gândit la „omul vitruvian”, clasic, la gândirea și concepția altor vremuri, despre „grandios”, „măreție imperială”, despre „gigantismul arhitectural”. Însă, ispita finală a voiajului, peste Ocean, este expresia: „Acasă!... Întoarcerea – Acasă! – în Patrie!” Așa cum grecii vechi strigau: „Thalassa!...”*

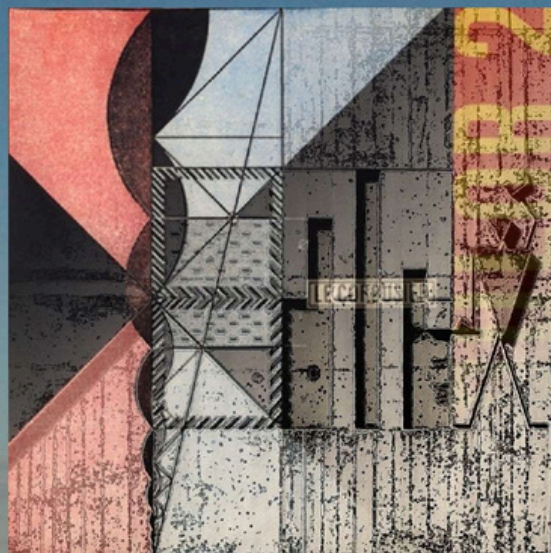
IONEL VITOC (n. 8 decembrie 1940, Lugoj, Timiș)

A urmat Liceul „Mihai Eminescu” din Satu-Mare (1957), apoi Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București. A fost arhitect la D.S.A.P.C. Satu Mare (1960-1963), București (1963-1969), șef de proiect la Centrul de Proiectare din Sibiu (1969-1970), arhitect șef la Primăria Sibiu (1970-1979). Din anul 1979 până în anul 1989 a lucrat la Institutul de Cercetare Proiectare din Cluj, apoi arhitect șef la „Expo Transilvania”, Cluj-Napoca. În anul 1991 și-a deschis propria firmă de arhitectură S.C. Ambient Proiect Ionel Vitoc S.R.L. Cluj-Napoca. Este autorul unui impresionant curriculum profesional, fiind șef de proiect sau membru în echipe de proiectare ale unor imobile sau ansambluri arhitecturale din municipiul Cluj-Napoca precum: Biserica „Sf. Petru și Pavel” din cartierul Grigorescu, PUZ Piața Cipariu, PUZ Făget, Hotel „Meteor”, „Grand Hotel Italia”, Hotel „Temko”, Centrul de Congrese și expoziții „Transilvania”, sediul RADP, sediul Distribuției de Gaze naturale, reprezentanța Mercedes-Benz, vile de lux, imobile de birouri, imobile de locuit ș.a. A fost șef de proiect sau membru în echipe de proiectare ale unor imobile din alte municipii din țară, contribuind la: extinderea Spitalului Județean de Adulți, extinderea Bibliotecii „ASTRA”, construcția unui cămin studentesc, și a unor imobile de locuit (Sibiu); construcția Spitalului cu policlinică pentru boli profesionale (Baia Mare). Artist fotograf, membru al Asociației Artiștilor Fotografi din România, a participat la numeroase expoziții: la București, în 1966, la al VI-lea Salon internațional de artă fotografică a studenților de la Belgrad-Iugoslavia (1967), la al VI-lea Salon internațional de artă fotografică, la sala Dalles, București (1967), la al V-lea Salon internațional de artă fotografică, la Sibiu (1970), la Expoziția de fotografii de la Sibiu (1972), la alte expoziții la Sofia (1989), Grenoble (1990), Beijing (1990), Oleggio (1991), Sfântu Gheorghe (1997). A fost și este membru în numeroase asociații: Asociația Fotografilor din România (1967), Uniunea Arhitecților (1970), Asociația Arhitecților Forum (1996), Ordinul Arhitecților din România (2001), Asociația Patronilor Cluj (prim-vicepreședinte), Comisia Municipală de Urbanism. Este fondatorul Fundației Culturale de Caritate pentru Protecția Patrimoniului Cultural Național Carpatica, al cărei președinte este din 1996. În anul 2006 a înființat revista de cultură urbană Orașul. Este fondatorul Taberei de Artă de la Vălenii Șomcutei. În 2013 i-a fost acordat titlul de Cetățean de onoare al orașului Șomcuta Mare. În 2021 Mitropolia Clujului i-a oferit distincția Crucea Transilvană. În 2022 a fost numit Cetățean de onoare al municipiului Cluj-Napoca. A fost distins cu Premiul Uniunii Arhitecților din România.

RESTAURAREA BETONULUI

DE RADU MEDREA

EPISODUL 3

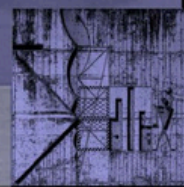

UNITATEA DE LOCUIRE « LE CORBUSIER » RESTAURATA

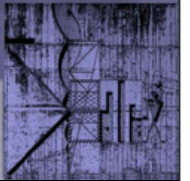
Noiembrie 2009

Restaurarea este terminata si receptionata

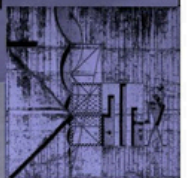

« Le Corbusier » restaurat le Briey

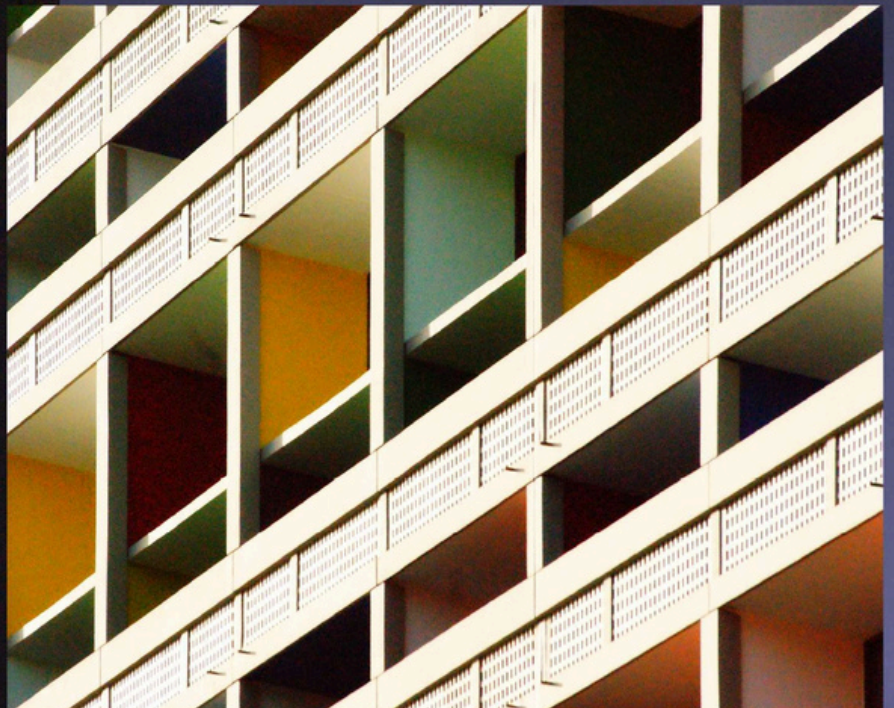
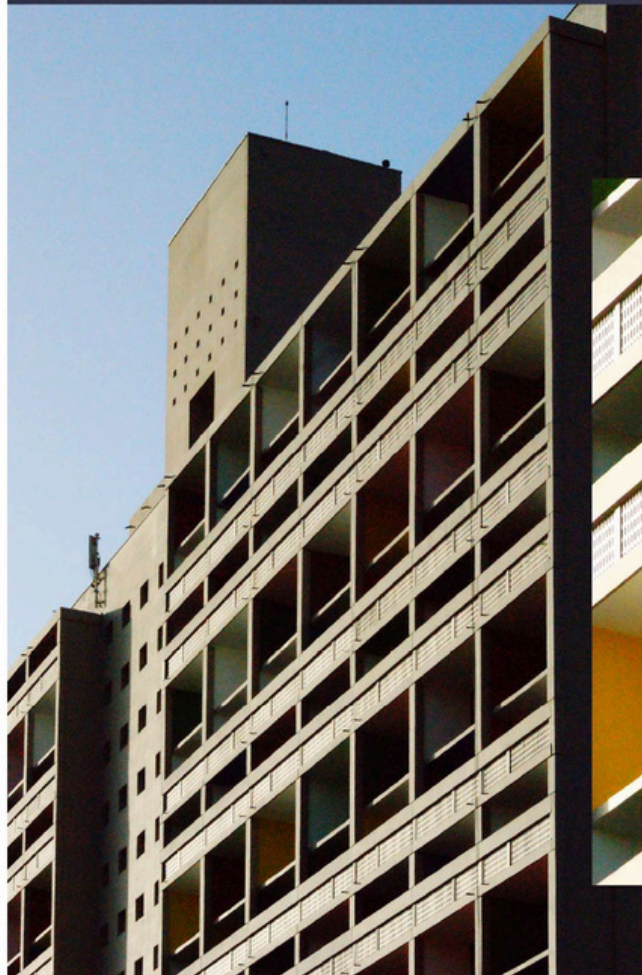
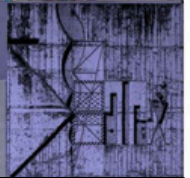

« Le Corbusier » restaurat le Briey

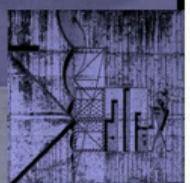

« Le Corbusier » restaurat le Brie

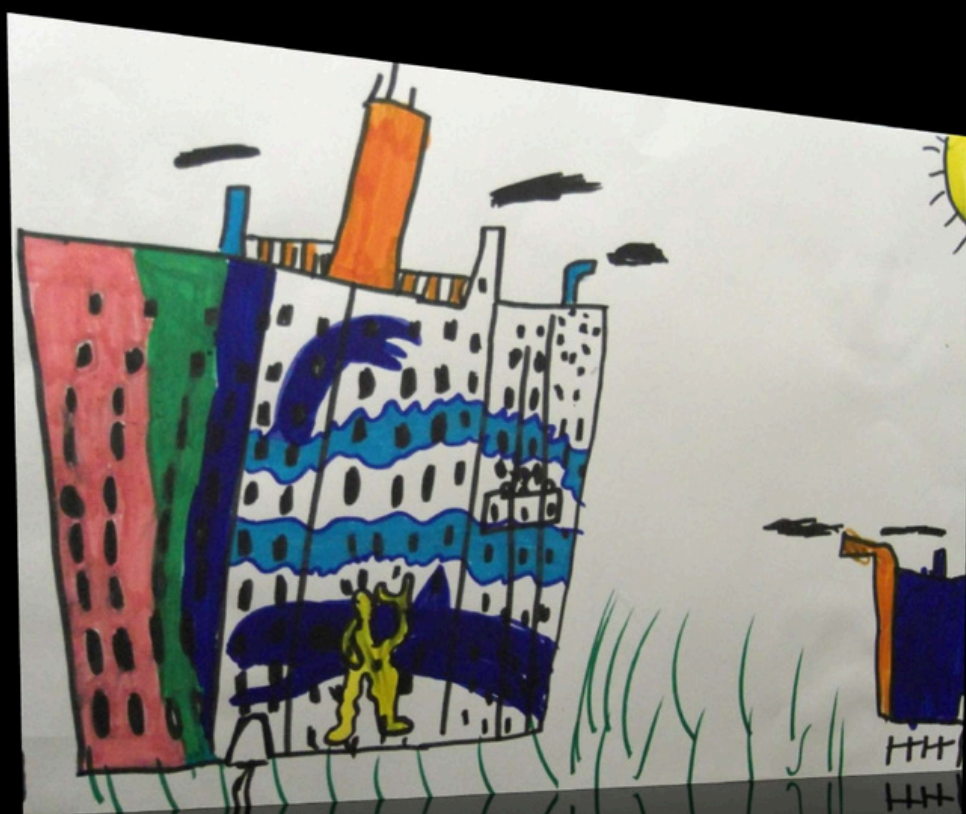

« Le Corbusier » restaurat le Brie

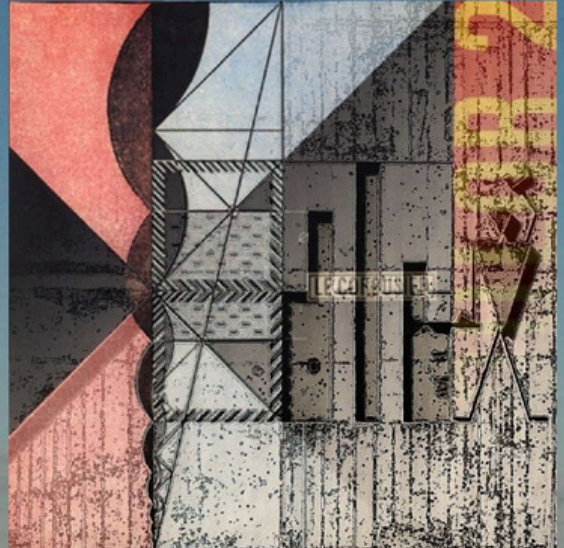

« Le Corbusier » restaurant le Briey

« Rendez-vous » în 2035.

SANTIERUL de RESTAURARE

RESTAURATION DES FACADES
Résidence " LE CORBUSIER "
54150 BRIEY

Maitre d'Ouvrage	Syndicat des copropriétaires de la Résidence Le Corbusier représenté par Dumur Immobilier M. Dominique Granata	Place de l'Eglise - BP n° 4 54152 BrieY Cedex Tél. 03 87 75 58 24 Fax. 03 87 75 01 11
Maitre d'Oeuvre	Messieurs Radu MEDREA & Marc FERAUGE Architectes	27, avenue de la Sibelle 75014 PARIS Tél. 01 47 07 11 99 Fax. 01 43 54 04 38
Maitre d'Oeuvre BET	in-Situ	Rue de la Cimetière -L- 1337 LUXEMBOURG Tél. 00352 42 49 92 1 Fax. 00352 439 491
Bureau de contrôle	NORISKO M. François MOGNIER	Tél. 03 87 38 46 06 Fax. 03 87 38 47 80
Coordinateur SPS	NORISKO M. Luc BROCHE	Tél. 03 87 38 46 04 Fax. 03 87 38 46 16
Entreprise	SEPIC SPECIALISTE DES FACADES	ZI de Cantimpré Rue du Champ de Tir 59400 CAMBRAI Tél. 03 27 81 18 77 - Fax 03 27 81 65 29

Derularea lucrarilor

2007-2008	Restaurarea fatadelor Vest si Sud
2009	Restaurarea fatadelor Est, Nord si a stâlpilor diafragma de la parter

Supravegherea calitatii lucrarilor

1. Sablarea vopselei albe de fatada :

Testul de aderenta al suprafetei decapate.

2. Înlaturarea betonului pentru degajarea armaturilor corodate :

Réception travée par travée avec mention des zones insuffisamment et/ou non décapées.

Levée des réserves.

3. Tratatamentul contra coroziunii a armaturilor urmat de reparatiile betonului înlaturat cu un mortar adaptat :

Teste de validare : determinarea si validarea procesului de realizare precum si a conditiilor meteorologice impuse de norme si de rezultatul obtinut.

Consemnarea în « jurnalul de bord » al santierului : data de realizare a operatiei pe fiecare zona în parte, logie dupa logie, corelata cu temperatura si higrometria zilei

Sondage punctuale pentru verificarea rezultatului.

Receptia (cu rezerve daca exista) a fiecarei faze, travee dupa travee. Ridicarea rezervelor.

4. Restaurarea parapetelor traforate ale logiilor :

Teste de validare : determinarea si validarea diferitelor faze de turnare « in situ » al betonului.

Determinarea conditiilor meteorologice de turnare a betonului.

Consemnarea în « jurnalul de bord » al santierului : data de realizare a operatiei pe fiecare zona în parte, logie dupa logie, corelata cu temperatura si higrometria zilei

Sondage punctuale pentru verificarea rezultatului.

Reparatii punctuale în urma unor posibile defecte de turnare sau de tratament umid al prizeiet (fisuri, bule, etc.)

Receptia (cu rezerve daca exista) travee dupa travee. Ridicarea rezervelor.

Supravegherea calitatii lucrarilor

5. Punerea în opera a tencuielii de micro-mortar :

Pe totalitatea suprafetelor reparate, cu exceptia stâlpilor-diafragma din beton monolit de la parter

Teste de validare : determinarea si validarea procesului de realizare precum si a conditiilor meteorologice impuse de norme si de rezultatul obtinut.

Consemnarea în « jurnalul de bord » al santierului : data de realizare a operatiei pe fiecare zona în parte, logie dupa logie, corelata cu temperatura si higrometria zilei

Sondage punctuale pentru verificarea grosimii stratului de tencuiala. (2 aplicari de 2mm fiecare).

Vérification aderenței tencuielii de micro-mortar : un teste pentru fiecare 200 m² de tencuiala.

Receptia lucrarilor cu rezervele care se impun. Ridicarea rezervelor.

6. Aplicarea vopselei de protectie si policromia logiilor :

Pe totalitatea suprafetelor, inclusiv parapetii restituiti si a stâlpilor-diafragma de la parter

Verificarea aderenței vopselei pe support : tencuiala sau beton brut.

Receptia lucrarii travee dupa travee. Ridicarea eventualelor rezerve.

7. Aplicarea produsului hidroizolant poliuretanic pentru etansarea logiilor :

Teste de validare : determinarea si validarea procesului de realizare precum si a conditiilor meteorologice impuse de norme si de rezultatul obtinut.

Consemnarea în « jurnalul de bord » al santierului : data de realizare a operatiei pe fiecare zona în parte, logie dupa logie, corelata cu temperatura si higrometria zilei

Sondage punctuale pentru evitarea unor eventuale defecte (bule de aer, polimerizare defectuoasa, etc.)

Tests de aderența la suprafata betonului.

Receptia lucrarii travee dupa travee. Ridicarea eventualelor rezerve.

Santierul

Confruntare între cultura arhitectului si a constructorului
Amprenta decorativa a modului lui Le Corbusier, utilizata ca ... suport publicitar

Santierul

Accesul la fatade
Cu platforme motorizate electric de tip « gondola suspendata », ancorate pe terasa imobilului

Santierul

Accesul la fatade

Platforma autoridicatoare cu doua coloane si motorizare electrica

Santierul

Sablarea fatadelor

Decaparea vopsitoriei albe si curatirea betonului, operatii prealabile repartiilor

Santierul

Decaparea vopsitoriilor

Santierul

Înlăturarea betonului fisurat
În cazul parapetilor traforati betonul este înlăturat în totalitate

Santierul

Receptia înlăturării betonului degradat
Adesea înlăturarea betonului se limitează doar la zonele vizibil fisurate,

Santierul

Tratamentului anticoroziv al oțelului și reconstituirea lacunei de beton

Test de aderență

Teste realizate pe suportul de beton sablat, pe tencuiala cu micro-mortar și pe vopseala de protecție

Santierul

Santierul

Restituirea parapetilor traforati

Santierul

Evaluarea calitatii parapetilor traforati nou restituiti
Sondage distructive realizate în zone alese la întâmplare

Santierul

Controlul calitatii noilor parapete traforate
Lacune importante constatate dupa decofrare datorita proastei dispersii a betonului în cofraj,

Santierul

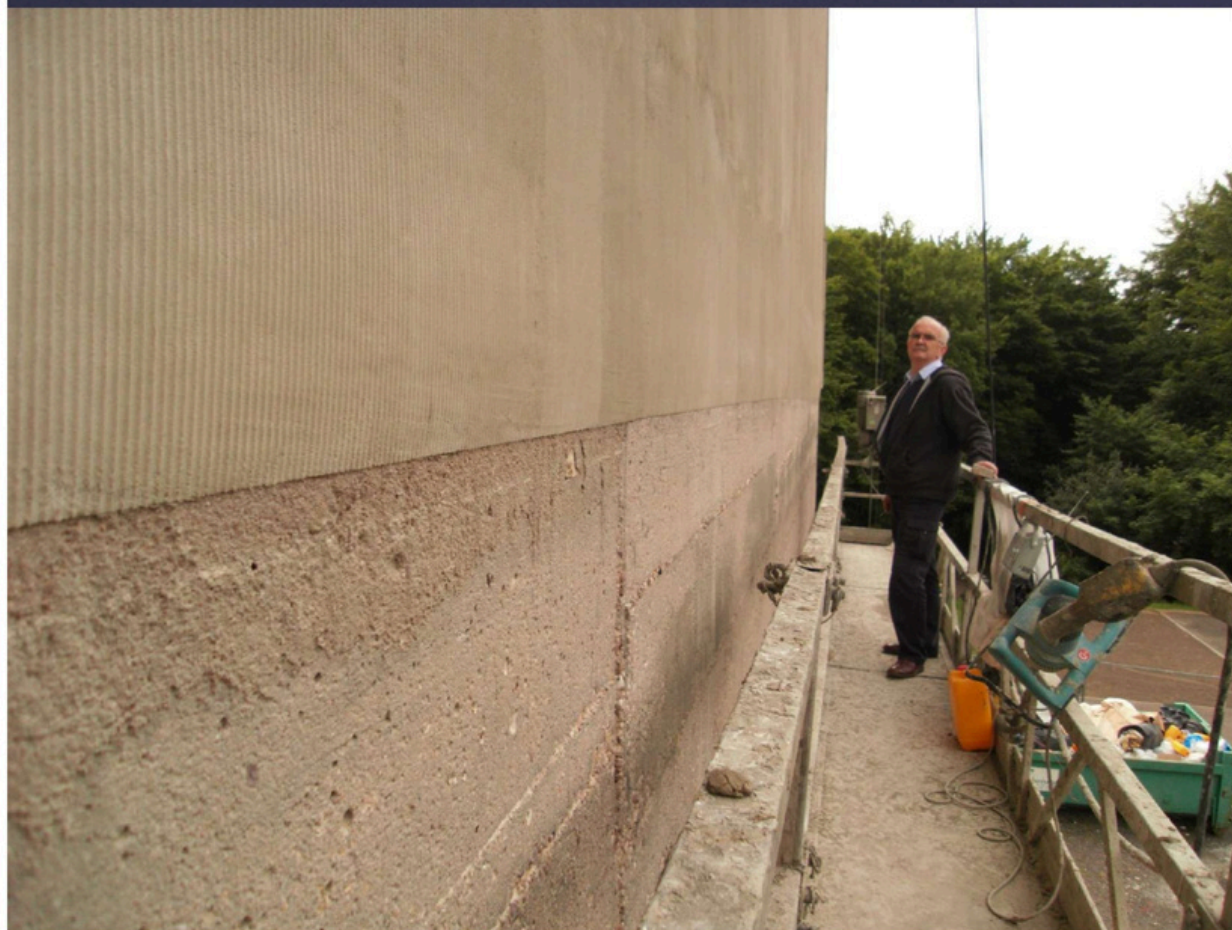
Controlul calitatii noilor parapete traforate
Reparatia lacunelor si microfisurilor aparute dupa decofrare

Santierul

Receptia suportului, prealoabila realizarii tencuielii cu micro-mortar

Santierul

Aplicarea tencuielii cu un micro-mortar de protectie
Doua straturi aplicate încrucisat, cu o grosime totala de 3 – 4 mm

Santierul

Receptia tencuielii cu micro-mortar de protectie
Prima evaluare (sonora) pe suprafete importante, prealabila testului de aderenta (1 test la 200 m²)

Santier

Vopsitorii de potectie
Esantioane de culori necesare alegerii tentei definitive

santier

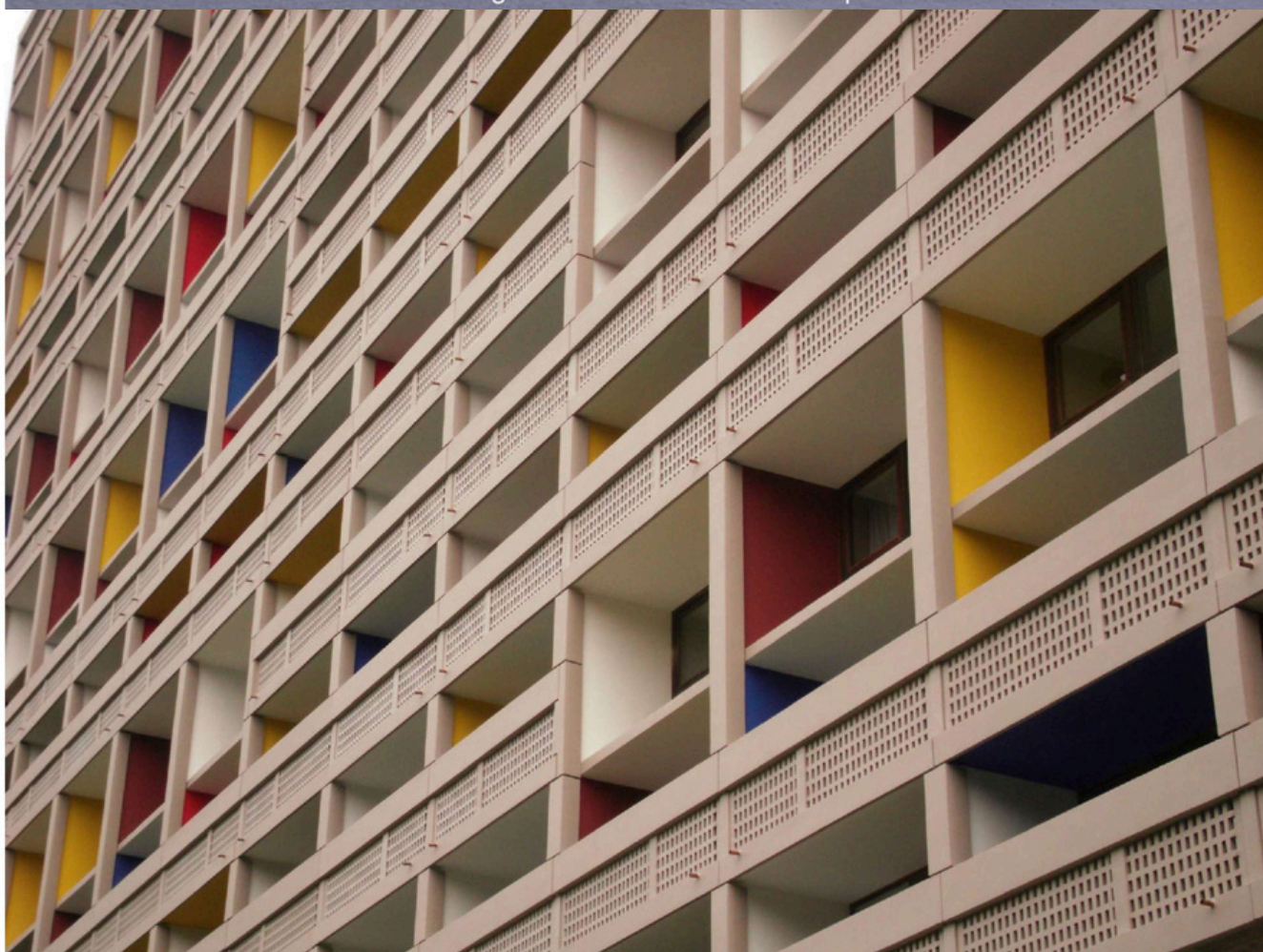
Hidroizolarea loggiilor
Receptia

Santierul

Policromia logiilor

Culorile de origine au fost aduse la lumina prin sablarea straturilor succesive

Santierul

Fatada vestica terminata

Unitatea de locuire « Le Corbusier » își regaseste încetul cu încetul policromia originara

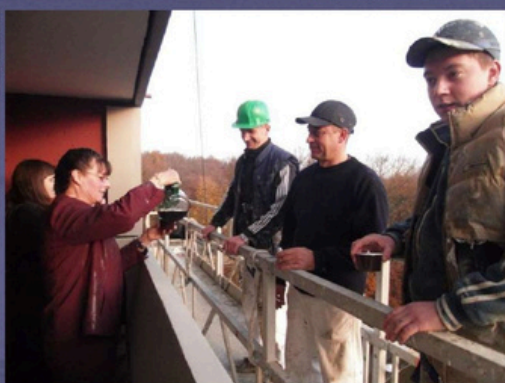

Santierul

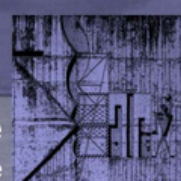

Un santier situat pe un plateau la 270 m d'altitude

Conditii de lucru dificile : vânt, frig, umiditate si caldura, cu variatii mari sezoniere si între zi si noapte

Santierul

Un santier situat pe un plateau la 270 m d'altitude

Conditii de lucru dificile : vânt, frig, umiditate si caldura, cu variatii mari sezoniere si între zi si noapte

Santierul

Reuniunile de santier

Peste 100 de reuniuni saptamânale timp de 3 ani în vazduh si ... interzise acrofobilor !

Santierul

Reuniunile de santier

... si unele pe pamânt. Mult mai putine dar ... mai destinate !

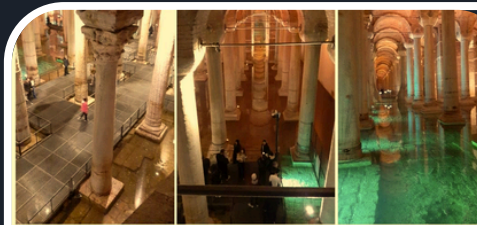
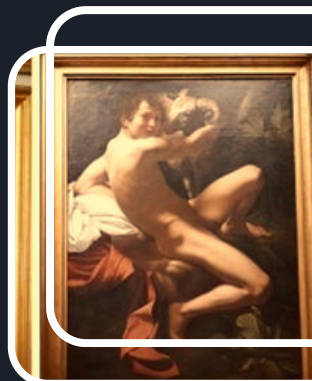

PRIMIM DE LA CITITORI

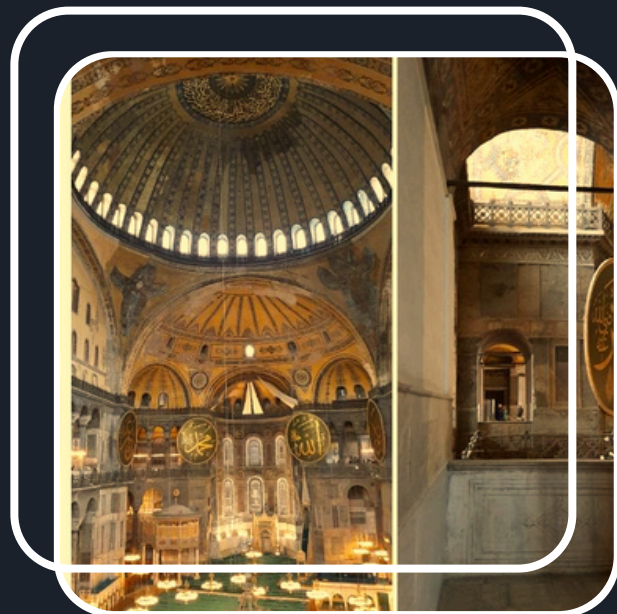
JURNAL DE CĂLĂTORIE

autor:

Alexandru ANTONESCU

Cisterna Basilica, sau Basilica Cisterna, a fost construită pe vremea împăratului Justinian ca un rezervor de apă pentru palatele oraşului şi restaurată de mai multe ori, ultima dată, intensiv, în 2020 - 2022; între timp s-a scos cea mai mare parte din apă, au lăsat doar puțină şi au instalat băieţele, ei mai aruncă şi bănuţi în apă, ca la Roma pasarele pentru turişti

alte detalii ale decoratiei din Sfânta Sofia... bizantine, dar şi otomane pe unde s-a putut

as mai fi stat dar mai erau multe de văzut şi prin alte părţi, deci am coborât

bineînţeles, nu am trecut cu vederea

ISTANBUL

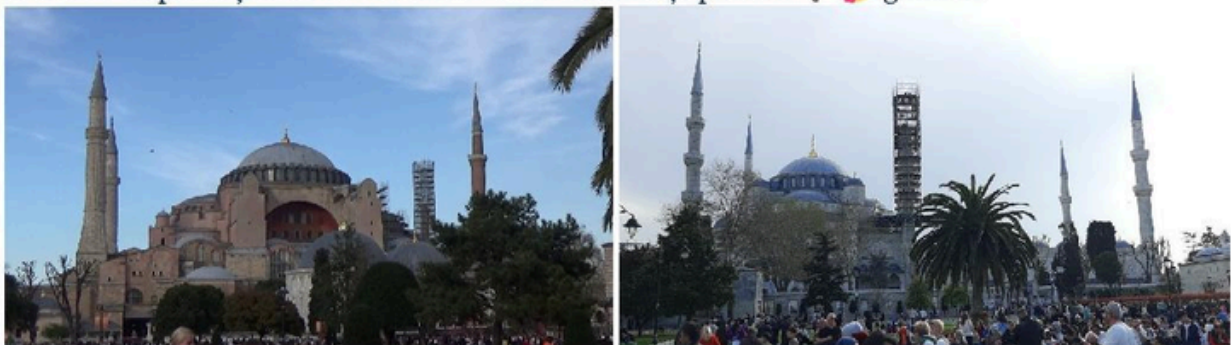
Până la această vârstă înaintată, nu fusesem niciodată la Istanbul! așa că acum am programat să stau patru zile dar, cum era de așteptat, nu am apucat să văd nici jumătate din ce doream...

hotelul nu era foarte luxos dar se afla în plin "centru istoric", cu vedere la stradă și la linia tramvaiului care mă putea duce peste tot și aproape de o moschee al cărei muezin a rezolvat și problema trezirii

ca orice turist conștiincios, după ce m-am instalat am pornit spre Sfânta Sofia - nu era departe - n-am putut intra la acea oră dar m-am bucurat de vremea frumoasă, și bine am făcut deoarece a doua zi soarele a dispărut și n-a mai revenit decât în dimineața plecării 🌧️ 🤔 ghinion!

tot Sfânta Sofia și alături moscheea "de vis-a-vis", Sultanahmet sau Moscheea Albastră, singura cu șase minarete (din care unul era în renovare, la fel ca la Sf. Sofia)

pe fondul Moscheii Albastre, obeliscul adus din Egipt și înălțat aici de împăratul Theodosie (sec. IV), pe vremea când aici era hipodromul orașului, și unul din basoreliefurile de la bază, chiar cel care îl reprezintă pe împărat și pe curtenii lui bineînțeles, în zonă erau și alte monumente și clădiri vestite dar nu le-am pozat atunci, am crezut că voi mai avea timp și vreme bună, ceea ce nu a fost cazul

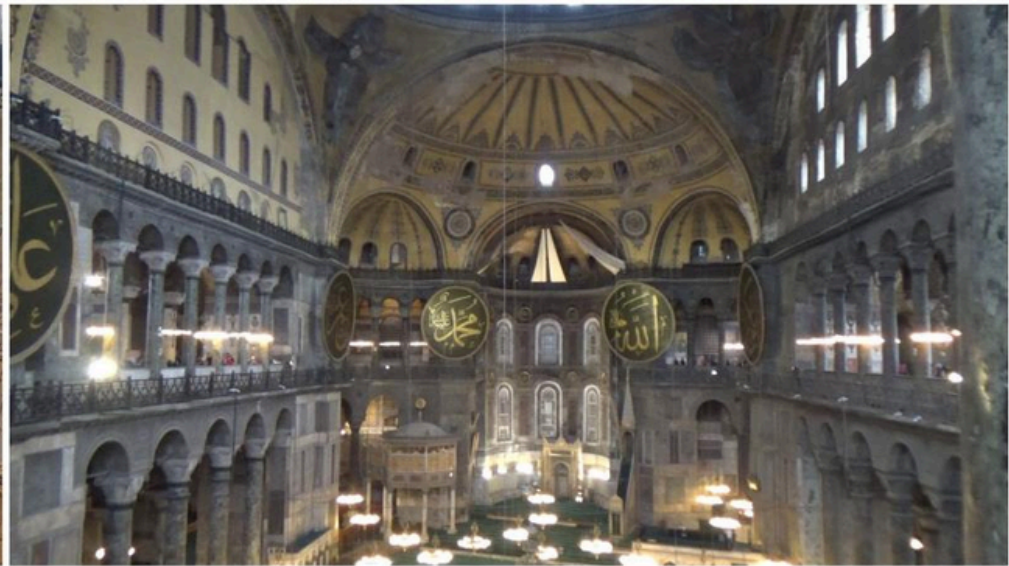
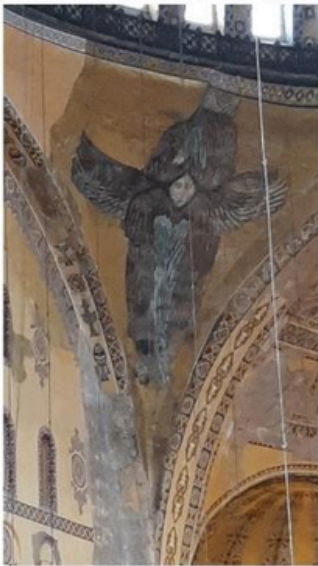
A doua zi, dimineața, am pornit din nou spre Sfânta Sofia pentru a vedea interiorul; acum vremea era urâtă, nu ploua dar era nor și frig, turiștii erau îmbrăcați gros aici se vede fântâna sultanului Ahmet III (1728) din apropierea caselor de bilete și intrării în moschee; desigur cu soare ar fi arătat mai bine... în dreapta, o intrare care de fapt nu se folosește, dar unde se vede un mozaic bizantin din anul 944

turiștii nu pot vizita decât etajul, parterul este rezervat musulmanilor pentru rugăciune; poate că m-aș fi putut strecura printre ei dar nu cred că merita riscul, coada era foarte mare, se nimerise și o sărbătoare islamică, iar panorama din balcoanele de la etaj este impresionantă

tot la etaj se află și resturile de mozaic bizantin care au supraviețuit, iar pe boltă se pot vedea (de la mare depărtare) alte mozaicuri (sec. IX) reprezentând arhangheli, cât a mai rămas și din ele

tot pe boltă, o imagine a Fecioarei cu Pruncul este (oarecum) mascată de niște pânze, zice-se pentru a nu-i ofensa pe credincioșii musulmani, deși nu cred că ar avea ceva de obiectat

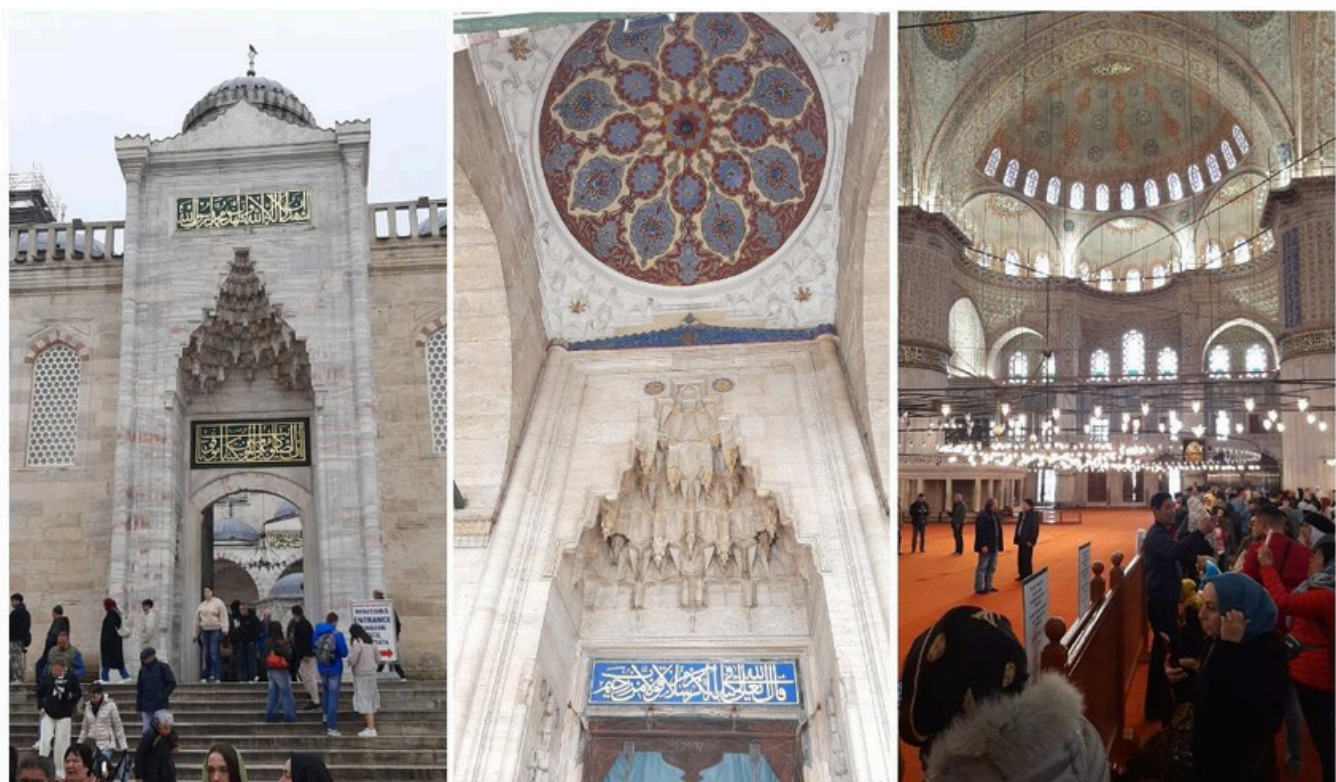
alte detalii ale decorăției din Sfânta Sofia... bizantine, dar și otomane pe unde s-a putut

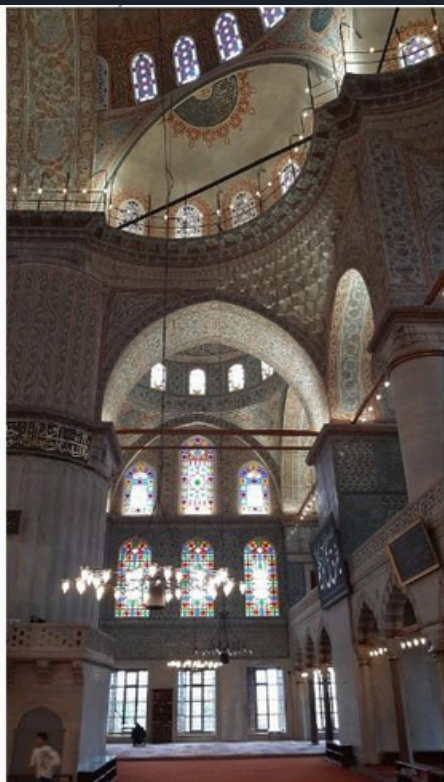
aș mai fi stat dar mai erau multe de văzut și prin alte părți, deci am coborât

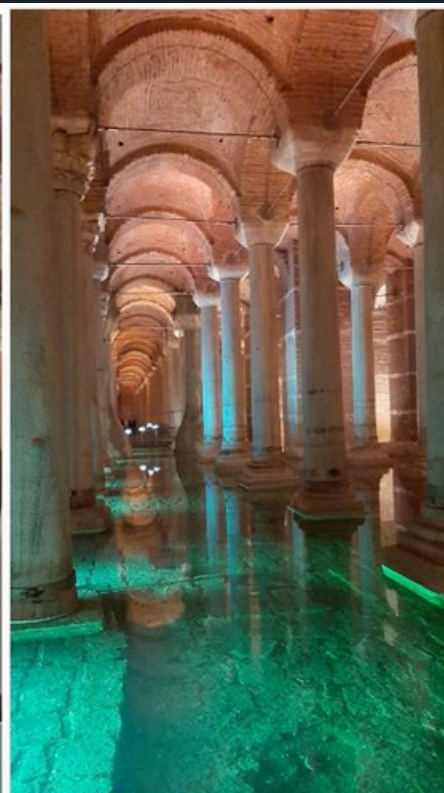
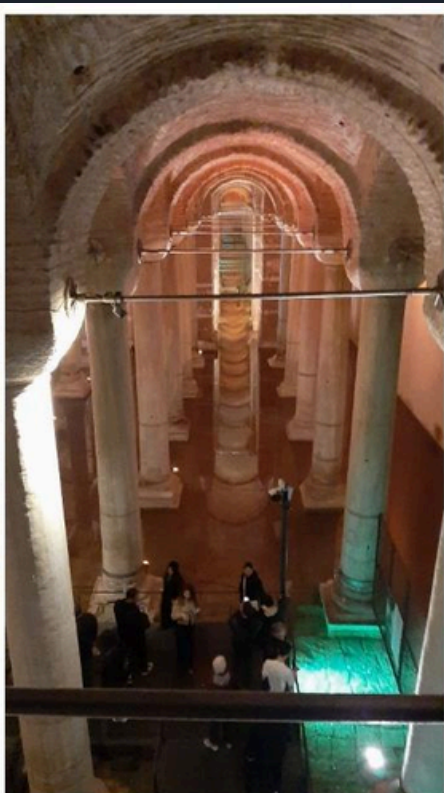
am trecut la Moscheea Albastră, aici era și mai mare aglomerație dar am intrat fără probleme (și fără taxă, la Sf. Sofia dacă țin bine minte am dat 2000 de lire turcești), m-am amestecat cu credincioșii

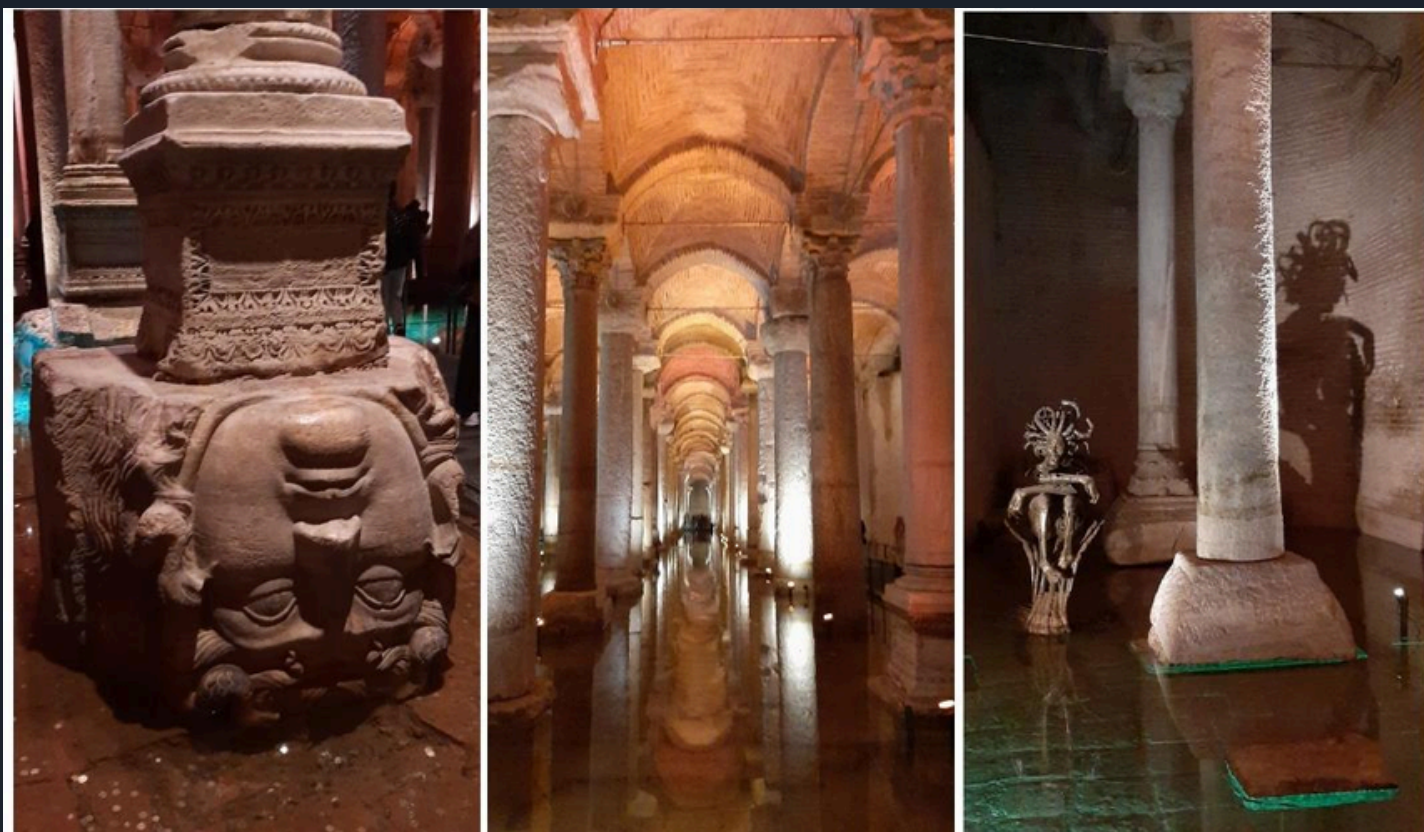
Moscheea Sultanahmet este construită în 1616 iar decorația este integral islamică, adică fără figuri omenesti dar cu multe flori și caligrafie, toate uimitoare non-musulmanii sunt bineveniți, exista și un birou de informare despre Koran iar cine era interesat dar grăbit putea folosi niște coduri QR pentru diferite limbi; apare și drapelul românesc dar mai la coadă, că noi în general suntem deja informați

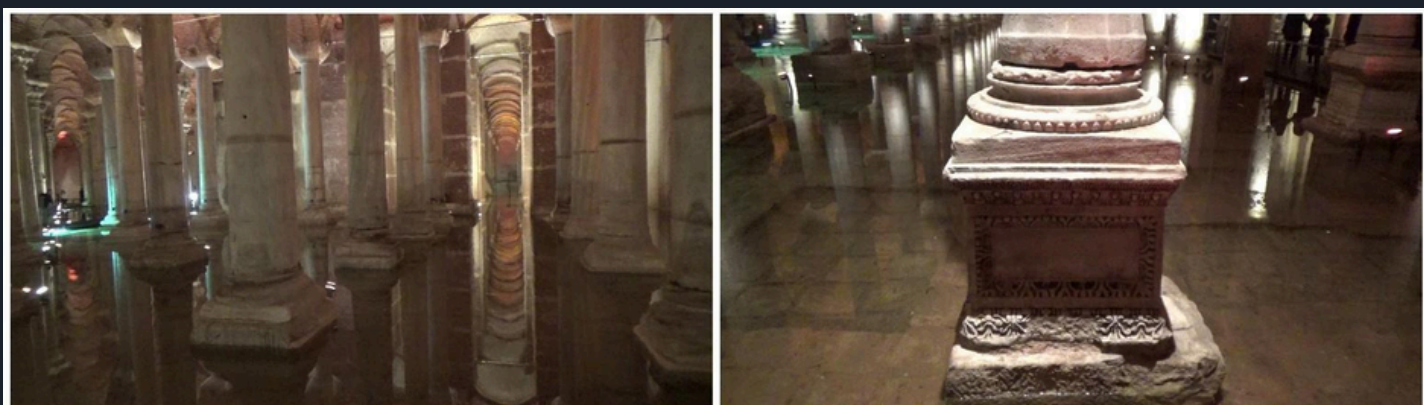
după-amiaza am consacrat-o altui "obiectiv", Cisterna Basilica; și aici a fost cu coadă uriașă și bilet de intrare dar a meritat, aproape că am rămas cu gura căscată, la propriu, nu mai văzusem așa ceva

Cisterna Basilica, sau Basilica Cisterna, a fost construită pe vremea împăratului Justinian ca un rezervor de apă pentru palatele orașului și restaurată de mai multe ori, ultima dată, intensiv, în 2020 - 2022; între timp s-a scos cea mai mare parte din apă, au lăsat doar puțină și au instalat pasarele pentru turiști bineînțeles, ei mai aruncă și bănuți în apă, ca la Roma

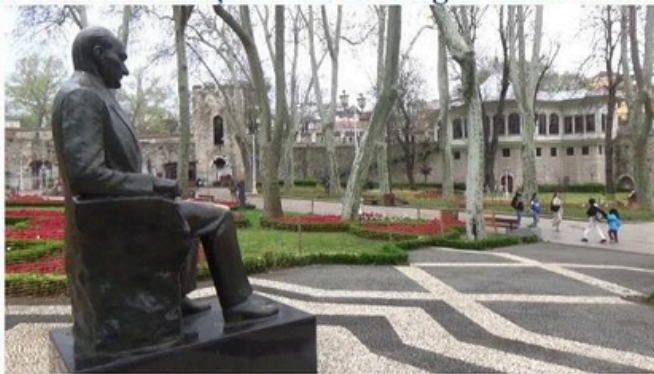

constructorii bizantini au refolosit coloane, capiteluri și ce au mai găsit de la vechi monumente romane, inclusiv, pare-se, două uriașe capete, ca postament pentru coloane: se spune că ar fi capetele Meduzei și le-au pus pe dos ca să-și piardă puterea magică... dar de fapt nu se știe de unde provin și pe cine reprezentau. Mai nou li s-au adăugat și piese de artă contemporană, în dreapta tot o "Meduză", cred

Wikipedia spune că în subteranul orașului sunt sute (!) de asemenea cisterne, desigur mai mici; cel puțin una se poate și ea vizita, am trecut pe lângă ea dar n-am coborât, m-am mulțumit doar cu Basilica

A doua zi am dedicat-o muzeului Topkapı, am stat toată dimineața dar nu sunt sigur că am văzut tot

în stânga se vede prima clădire din "serai" pe care am văzut-o, chiar în ziua sosirii: Alay Köşkü, un chioșc din care sultanul privea parada ienicerilor. Se află pe zidul exterior, acum este un muzeu de literatură (nu am intrat), separat de muzeul Topkapı propriu-zis, dar am vrut să o pun aici pentru că am pozat-o când era soare, spre deosebire de zilele următoare. Spre muzeu am luat-o pe alt drum, prin parcul Gülhane unde l-am găsit și pe Atatürk, cam gânditor (dreapta)

Topkapı nu este de fapt un palat, ci o mulțime de pavilioane și alte construcții răspândite pe un teren imens (nu sunt toate incluse în muzeu): aici în stânga Poarta Salutului (sau Întâmpinării? n-am avut ghid de limbă română și de fapt niciun fel de ghid) pe unde se intră în muzeu, construită de Mehmed Cuceritorul și întărită de Soliman; în dreapta Turnul Justiției, cel mai înalt din tot complexul, construit tot de Mehmed și apoi Soliman dar partea de sus, "clasică", datează din 1825

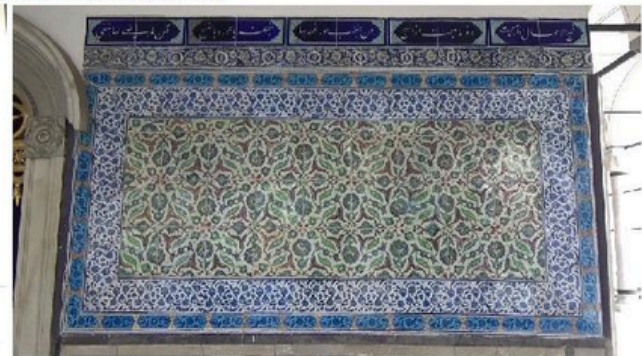

Clădirea Consiliului Imperial unde se află acum diferite muzee; construită de Soliman (Magnificul) dar renovată de mai mulți sultani ulteriori, decorațiile delicate sunt din jurul anului 1800 (la fața locului nu am stat să notez așa că mă bazez pe Wikipedia, dar articolul despre Topkapı este cam complicat pentru că așa e și subiectul lui...)

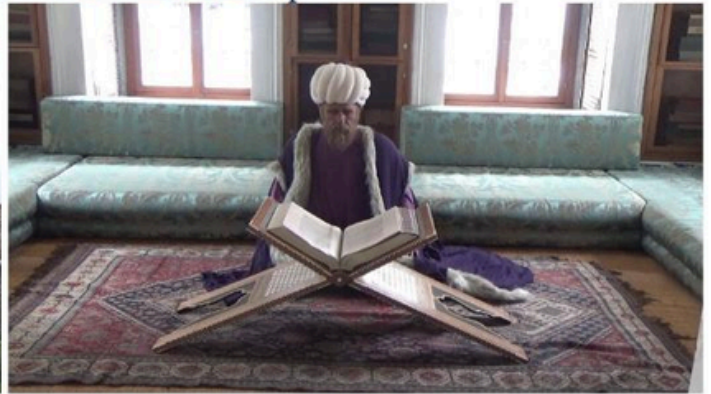
în interiorul variatelor muzee din Topkapı n-am prea filmat, sau dacă am filmat n-a ieșit (din muzeul ceasornicelor toate pozele sunt neclare!); am prins totuși sabia lui Ștefan cel Mare, expusă la loc de cinste (mi s-a părut o sabie "de ceremonie", nu de luptă propriu-zisă, dar na, nu sunt expert)

(bineînțeles, cea mai mare înghesuială era în sectorul bijuteriilor, abia am prins imaginea din dreapta sus) și peste tot, minunate placaje cu ceramică de Iznik

Biblioteca sultanului Ahmed III este considerată un exemplu strălucit de arhitectură otomană neoclasică, din secolul XVIII se pare că sultanii citeau mult în acea perioadă

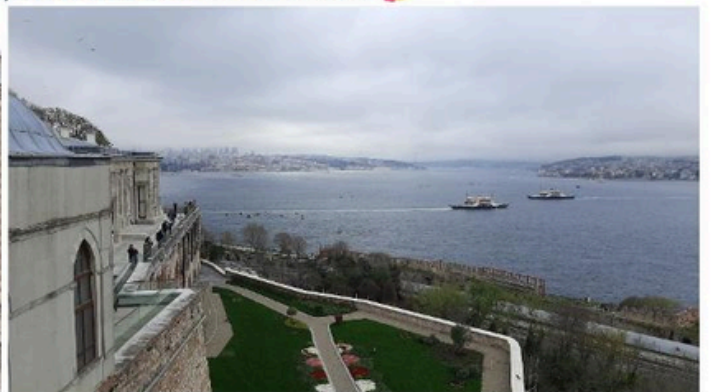
alte imagini din incintă, nu cred că le-aș putea situa precis pe plan dar, sincer, nici nu prea contează

în partea de nord a sarayului, pavilioanele Bagdad și Erevan, construite în secolul XVII în cinstea cuceririi acestor orașe (erau alte vremuri...)

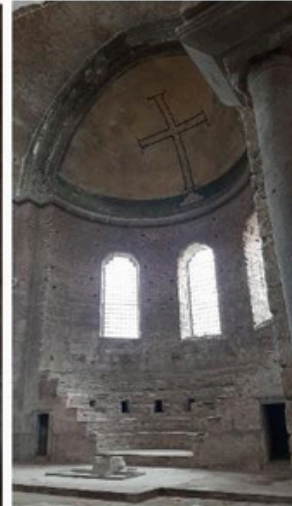

tot aici, terase cu vedere spre Bosfor și cartierele de pe malul opus al Cornului de Aur; desigur sultanii au putut admira panorama în zile însorite, eu n-am avut atâta noroc 🙄

în partea opusă, după ieșirea din incinta propriu-zisă, se află impunătoarea biserică Sf. Irina (Aya Irini), cea mai veche din oraș (sec. IV, desigur reconstruită de câteva ori) și una din puținele care nu au fost **niciodată** transformate în moschei; poate din acest motiv, acum pare cam părăsită și chiar turiștii o neglijează (spre paguba lor), deși intrarea e inclusă în biletul pentru Topkapı, așa că eu am intrat și nu am regretat

după-masă am trecut podul Galata spre Beyoğlu, cartierul de pe malul nordic al Cornului de Aur

pescarii sunt foarte numeroși pe pod, în dreapta se pot vedea undițele lor; moscheea din apropierea podului (pe malul de sud) se numește Yeni Cami (Moscheea Nouă, adică din sec. XVII) pe lângă care am trecut de mai multe ori dar din păcate mereu în fugă, n-am intrat niciodată! poate data viitoare 🤔

"Scara Kamondo", care pare-se că trebuie pusă pe instagram de toți vizitatorii orașului, și turnul Galata în care, de asemenea, nu am urcat... era târziu, coada era imensă și cel mai important, nu știam dacă aveau lift înăuntru... deci am preferat să o pornesc pe Istiklal Caddesi, o importantă stradă comercială din Beyoğlu, pietonală cu excepția "tramvaiului istoric" (singura linie, foarte scurtă, pe care circulă aceste vehicule; pe celelalte linii sunt tramvaie moderne foarte încăpătoare)

prin tradiție (?) tramvaiul trebuie să circule cu oameni agățați de uși; se observă și aglomerația mare de pe Istiklal Caddesi, oamenii aveau nouă (!) zile libere după marea sărbătoare islamică (și ca să nu facă mitinguri, pentru că tocmai fusese arestat primarul Istanbulului, foarte popular)

primarul era de altfel reprezentat pe un banner uriaș la sediul partidului, iar pe alt banner era portretul lui Atatürk, cam preocupat de evoluția situației din păcate n-am filmat, pozat prea mult pe Istiqlal pentru că începuse să plouă mărunț, enervant; este partea mai de sec. XIX, XX a orașului

când am ajuns în celebra piață Taksim deja ploua bine așa că n-am stat prea mult, mi s-a părut un "meydan" (piață) imens; aici e capătul tramvaiului istoric, moscheea care se vede puțin în spate este una chiar nouă (2017 - 2121) dar era înconjurată cu bariere, probabil tot de teama protestelor? am remarcat și un hotel în formatul "casă nouă peste una veche", aplicat cu succes îndoielnic și în București dar aici la scară mult mai mare

am coborât cu o "cremalieră" și am luat masa la un restaurant de sub podul Galata, a fost foarte plăcut; e drept că peste noapte m-am îmbolnăvit dar poate nu din cauza mâncării de acolo... 🤒

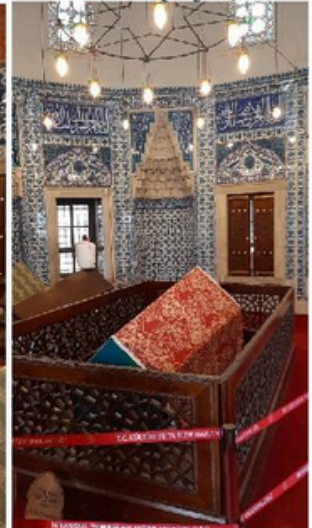
ziua următoare a fost mai puțin reușită: vremea era foarte mohorâtă, eram bolnav, nedormit... m-am încurcat prin străduțele lor, am ajuns (fără să o caut) la "statuia negustorului de stofe", am intrat și în bazar dar am ieșit repede (da, nu am apucat să-l vizitez, voisem în prima zi dar era închis!! din cauza sărbătorii)

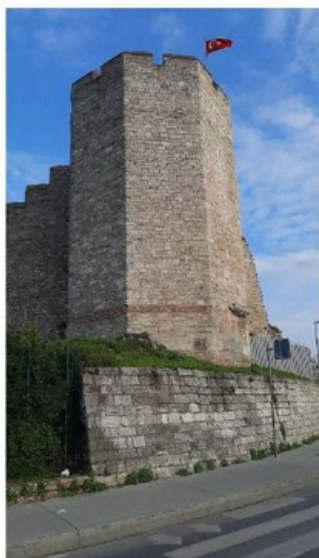
am ajuns până la urmă la marea moschee Suleymaniye, cu destulă dificultate pentru că e pe un deal, domină mare parte din oraș construită în sec. XVI de marele arhitect Sinan (Mimar Sinan, despre care am citit mai târziu un roman, bine era să-l fi citit înainte să plec 😊)

deși nu urmărisem popularul serial, mi-am prezentat omagiile la mormintele lui Soliman Magnificul și sultanei Hurrem (scoțându-mi și punându-mi pantofii de fiecare dată, afară era cam ud pe jos)

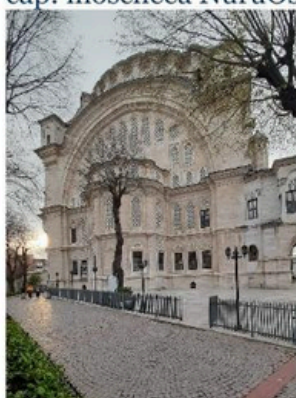
plimbarea de seară a fost chiar nereușită: din nou m-am încurcat, de data asta în autobuzele lor și am ajuns la Kariye Camii (fosta biserică bizantină Chora) exact după ce se închisese! o mare frustrare, deoarece clădirea azi re-moscheizată de Erdoğan este plină de vechi picturi și mozaicuri, pe care din păcate nu le-am văzut decât pe Youtube; dacă mai apuc să ajung la Istanbul, acolo merg mai întâi

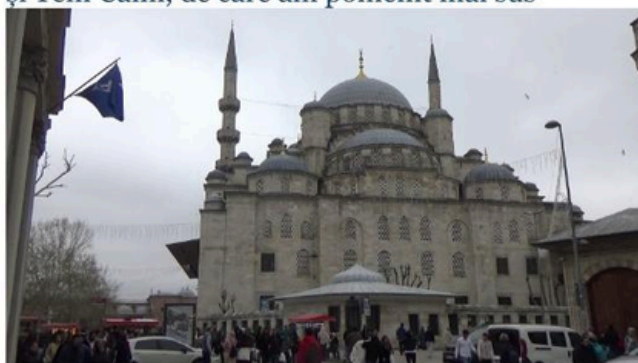
m-am consolatat doar cu faptul că am văzut, în drum, un sector restaurat din zidurile antice ale Constantinopolei; iar mergând spre hotel am trecut pe la clădirile pictate din Balad, alt obiectiv obligatoriu pentru instagrammeri (dar era seară deja, întuneric...) și pe la fostul palat al lui Dimitrie Cantemir, din care au mai rămas doar câteva bucăți de zid, acum e acolo o cafenea cam dubioasă

mai adaug aici niște locuri mai puțin turistice dar pe unde am trecut de mai multe ori și mi-au rămas în cap: moscheea NuruOsmaniye, din sec. XVIII

și Yeni Cami, de care am pomenit mai sus

bineînțeleș, nu am trecut cu vederea marile vedete ale Istanbulului 🐱

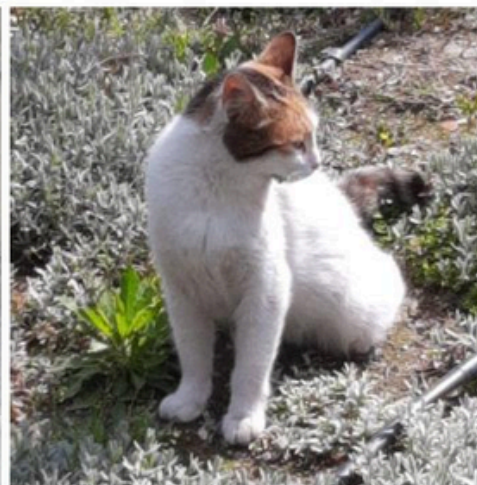
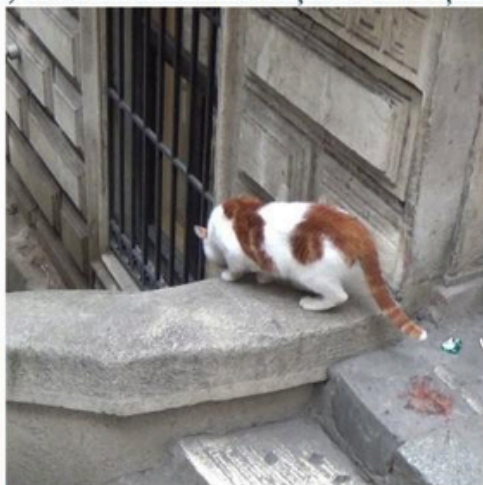
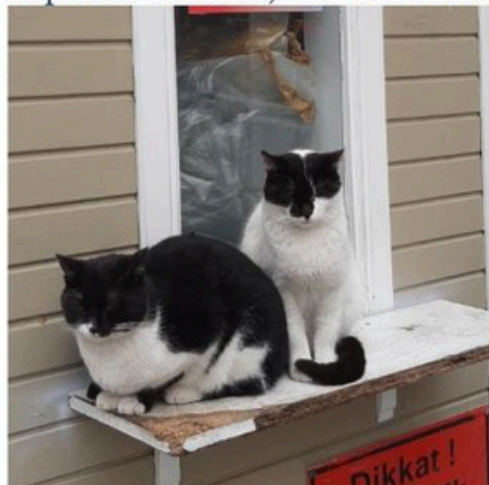
în interior la Sfânta Sofia

în curtea interioară la Sultanahmet

în parcul Gülhane, aici erau multe, cred că administrația le întreține

la o agenție de turism, coborând de la Topkapı; sus pe scara Kamondo; și în ultima zi, la Tophane

în ultima zi a revenit soarele! mai aveam doar vreo două ore până la plecare dar am luat tramvaiul până în cartierul Tophane, din Beyoğlu, și la Galataport, o zonă modernă, modernizată, a orașului (împrejmuită și cu control la intrare?! dar nu am avut probleme)

probabil cu poza din stânga trebuia să încep? în parcul Tophane se află moscheea Kılıç Ali Paşa, construită tot de Mimar Sinan care trecuse, atunci, de 90 de ani, și nelipsita fântână ceva mai nouă, din sec. XVIII

din Tophane se intră în incinta Galataport, cu un muzeu nou de artă modernă proiectat de Renzo Piano (l-am filmat dar lumina era nefavorabilă...); o sculptură era expusă în aer liber, pe fundalul altei moschei și al unui turn cu ceas, și ele "moderne" adică din secolul XIX

și mai interesant, o promenadă pe malul mării cu vedere spre orașul vechi (Yeni Camii, Suleymaniye și un turn neidentificat) mi-am luat rămas bun și de la turnul Galata, întrezărit printre copaci. Și pentru că nu apucasem deloc să mă plimb pe mare, ca să ajung la aeroport (cel low-cost de pe malul asiatic, la venire aterizasem pe celălalt) nu am luat trenul Marmaray, care trece Bosforul printr-un tunel submarin, ci un vapor (cel de mai jos) spre Kadıköy și de acolo metroul.

mare lucru n-am apucat să fac pe malul asiatic, nici nu era timp dar oricum, se cheamă că am fost și în Asia! iar de pe vapor am avut perspective inedite (pentru mine) spre Topkapı, Sfânta Sofia, Sultanahmet, Galata și mai ales spre Turnul Fecioarei (alt obiectiv "instagramabil"); așa că, în ciuda ghinioanelor, m-am întors destul de mulțumit acasă.

UAR SIBIU

CENTRUL DE CULTURĂ ARHITECTURALĂ

ECHIPA DE REDACȚIE

Mircea ȚIBULEAC - redactor șef
Ana DONȚU - redactor&tehnoredactor
Dorin BOILĂ - redactor
Claudia ȘTEFĂNESCU - corector

CORRESPONDENȚI

- Răzvan HATEA
- Raluca HAGIU
- Lucian MIHĂESCU

COLABORATORI

- Gabriela PETRESCU
- Radu MEDREA
- Alexandru ANTONESCU

CONTACTE

Adresă:
Piața Mică nr. 24, Sibiu
Telefon:
0371.399.192
Email:
filiala@uarsibiu.ro
Website:
www.uarsibiu.ro